

51

(262)

YURIDIK GAZETA

Gazeta 1997-yil 27-avgustdan chiqa boshlagan

Dekabr

D	2	9	16	23	30
S	3	10	17	24	31
Ch	4	11	18	25	
P	5	12	19	26	
J	6	13	20	27	
Sh	7	14	21	28	
Y	8	15	22	29	

2002

E-mail: huquq@Infonet.uz

ИККИНЧИ ЧАҚИРИҚ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИНИНГ ҲАММА ҚИСМИ ТЎҒРИСИДА

Илгари хабар берганимиздек, шу йилнинг 12-13 декабрь кунлари Тошкентда иккинчи чакриқ Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг ўнинчи сессияси бўлиб ўтди.

Сессия ишида Президент Ислам Каримов иштирок этди.

Сессияни Олий Мажлис Раиси Э.Халилов бошқарди.

Парламент сессиясининг биринчи куни молия вазири М.Нурмуродов Ўзбекистон Республикасининг 2003 йилги Давлат бюджети лойиҳаси тўғрисида маълумот берди. Ушбу молиявий ҳужжат муҳокамасидан сўнг депутатлар республиканинг келгуси йилги Давлат бюджетини маълумлашди ва бу ҳақда тегишли қарор қабул қилинди.

«Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Сенати тўғрисида» ва «Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Қонунчилик палатаси тўғрисида»ги конституциявий қонунлар лойиҳалари юзасидан давлатимиз раҳбари Ислам Каримов сўзга чиқди.

Олий Мажлис депутатлар муҳоамасидан сўнг ушбу конституциявий қонунлар ҳамда уларни амалга киритиш тўғрисидаги қарорларни қабул қилди.

Шунингдек, парламент сессияси биринчи иш кунинда Олий Мажлис «Умумий ҳарбий мажбурият ва ҳарбий хизмат тўғрисида»ги, «Ахборот эркинликлари принциплари ва қарорлари тўғрисида»ги, «Давлат статистикаси тўғрисида»ги қонунлари ва уларни амалга киритиш тўғрисидаги қарорларни қабул қилди.

«Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучлари резервдаги хизмат тўғрисида»ги Қонун лойиҳаси эса биринчи ўқишда маълумланди.

Парламент сессиясининг иккинчи иш кунини янги тахрирдаги «Банкротлик тўғрисида»ги Қонун лойиҳасини қўриб чиқиш билан бошланди ва ушбу қонун лойиҳаси биринчи ўқишда маълумланди.

Депутатлар томонидан янги тахрирдаги «Ер ости бойликлари тўғрисида»ги Қонун лойиҳаси ҳам қизгин муҳокама этилди. Олий Мажлис янги тахрирдаги «Ер ости бойликлари тўғрисида»ги Қонунни қабул қилди.

Парламент томонидан «Жисмоний шахсларнинг жами йиллик даромадини декларациялаш тўғрисида»ги Қонун лойиҳаси биринчи ўқишда маълумланди.

Олий Мажлис янги тахрирдаги «Фуқароларнинг муносабатлари тўғрисида»ги, «Ўзбекистон Республикасининг айрим ҳужжатларига ўзгартишлар киритиш тўғрисида»ги қонунларни қабул қилди.

Олий Мажлис ўз сессиясида шунингдек, қатор шартномаларни ратификация қилди, Ўзбекистон Республикаси Президентининг айрим Фармонлари ва Олий Мажлис Кенгашининг қарорларини тасдиқлади.

Ўзбекистон Республикаси Олий суди раисининг биринчи ўринбосари А.Ишметовнинг тақдиротида қўра депутатлар Ф.Абдуазимовни Олий суднинг судьяси этиб сайлади.

Шу билан иккинчи чакриқ Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг ўнинчи сессияси ўз ишини якунида.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг ҚАРОРИ

ЭКИНЛАРНИ ПАЙҲОН ҚИЛИНИШИГА ҚАРШИ КУРАШНИ ЯНАДА КУЧАЙТИРИШ ТЎҒРИСИДА

Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ҳокимликлари қишлоқ ҳўжалиги экинларини сақлаш муаммоларига етарли эътибор бермаётганликлари, ҳўқуқни муҳофаза қилувчи идоралар томонидан экинларни пайҳон қилинишини олдини олиш юзасидан самарали чора-тадбирлар амалга оширилмаётганлиги оқибатида галла, пахта ва бошқа экинларнинг нобуд бўлишига йўл қўйилиб, ҳўжаликларга жиддий зарар етказилмоқда.

Айниқса, Тошкент, Самарқанд, Жиззах, Фарғона ва Наманган вилоятларида бу борадаги ишлар ташвишли аҳолида.

Қишлоқ ҳўжалиги экинларини пайҳон қилинишини олдини олишга доир тадбирлар самарадорлигини ошириш мақсадида, Вазирлар Маҳкамаси қарор қилади:

1. Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши раиси, вилоятлар ҳокимлари экинларни пайҳон қилинишини олдини олишдаги ишлари талаб даражасида эмаслиги учун оғохлангилсинлар.

Зудлик билан бу масалаларга йўл қўйилаётган камчиликлар қўқур таҳлил қилиниб, уларни бартараф қилиш чоралари ишлаб чиқилиб, ҳўжалик раҳбарларининг экинларни пайҳон қилинишига йўл қўймаслигида масъулияти оширилсин.

Асосий эътибор экинзорларни қўриқлаш услубларини қайта қўриб чиқиш, ушбу ишларга жалб қилинган кўчларни ҳаракатланиш воситалари билан таъминлаш ва уларни моддий рағбатлантиришга, пайҳон қилиш ҳўлларини олдини олишда жамоатчилик имкониятларидан кенг фойдаланишга қаратилсин.

2. Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги (З.Алматов) экинларни пайҳон қилинишининг олдини олишга қаратилган ташкилий-профилактик тадбирлар (рейдлар)нинг мунтазам равишда ўтказилишини таъминласин.

3. Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси (Р.Қодиров) экинларни пайҳон ва нобуд қилинишига доир аниқланган ҳўлатлар бўйича айбдор шахсларга нисбатан қонуний чоралар қўрилишини таъминлаш устидан назоратни кучайтирсин.

4. Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси (Р.Қодиров), Ички ишлар вазирлиги (З.Алматов):

бир ҳафта мўддат ичида экинларни пайҳон қилинишини олдини олиш, пайҳон оқибатида етказилган зарарни тўлиқ учдириш, айбдор шахсларни қонунда белгиланган жавобгарликка тортиш, бу борада ўзаро ҳамда ўзини-ўзи бошқариш органлари ва жамоатчилик тўзимлари билан ҳамкорликни ташкил қилиш юзасидан биргаликда йўриқнома ишлаб чиқиш, ижросини таъминласинлар;

экинларни пайҳон қилиш ҳўлатлари содир этилишининг сабаблари ва уларни келтириб чиқараётган шарт-шароитларни аниқлаш ҳамда бартараф этиш устидан доимий назоратни ўрнатиш амалий чораларини кўрсинлар.

5. Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги (А.Полванов-зода), «Ўзтелевидение» компанияси (А.Қўчматов), Ўзбекистон Миллий ахборот агентлиги (М.Хазраткулов) экинларни пайҳон қилинишини олдини олишга қаратилган амалдаги қонун ҳўжатларини тарғиб қилиш ишларини кучайтирсинлар.

6. Мазкур қарорнинг ижроси устидан назорат Ўзбекистон Республикаси Президентининг Давлат маслаҳатчилари И.Жўрабеков ва А.Азизовлар зиммаларига юклатилсин.

Вазирлар Маҳкамасининг Раиси

И.Каримов

2002 йил 9 декабрь
Тошкент шаҳри

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ БОШ ПРОКУРАТУРАСИДА

Ўтган шанба кунини бўлиб ўтган Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратурасининг ҳайъат мажлисида Марказий маҳкаманинг бошқарма ва бўлим бошликлари, вилоят прокурорлари ва уларга тенглаштирилган прокурорлар, Тошкент шаҳрининг туман прокурорлари, Бош прокуратура ҳўзуридаги Солиқ ва валюталарга оид жиноятларга қарши Департаментининг бошқарма ва бўлим бошликлари, Департаментнинг вилоят ва унга тенглаштирилган бошқармалари, Тошкент шаҳрининг туман бўлимлари бошликлари иштирок этди.

Ҳайъат мажлисини Р.Ҳ.Қодиров бошқариб борди.

Кун тартибидagi масала — Солиқ ва валюталарга оид жиноятларга қарши курашинини кучайтириш ҳамда жисмоний шахслар томонидан Республика ҳудудига товарлар олиб келинишини тартибга солишга қаратилган Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарорлари ижроси юзасидан Бош прокурорнинг ўринбосари П. Бобожонов ахборот берди.

Унда таъкидланишича, ички бозорни мустаҳкамлаш, солиқ тушумларини тартибга солиш, нақд пул айланишини яхшилаш, валюта қимматликларини республика аҳолиси ҳаётини яхшилашга тўла сафарбар этиш борасида маълум ишлар қилинган. Бироқ юзага келган вазият бу соҳадаги ишларни тўқдан яхшилашни тақозо этмоқда. Шунинг учун прокуратура ҳодимларидан фаолиятларини янада фидойилик ва қатъият билан ташкил этиш талаб этилади. Айниқса Солиқ ва валюталарга оид жиноятларга қарши курашиш Департаменти ҳамда унинг жойлардаги органлари фаолиятини ривожлантириш ва яхшилаш даркор. Албатта, юксак касб маҳоратига эга бўлган, юрт манфаъатига садоқат билан хизмат қилиш ниятида яшайдиган кадрлар тизимининг обрўсини оширади. Шу кўнларда Департамент ҳодимларининг аттестациядан ўтказилаётганлиги унинг таркибини ана шундай ҳодимлар билан мустаҳкамлаш имконини беради.

Валюта алмаштириш шаҳобчалари фаолиятини таҳлил қилиш, четга ноконуний валюта олиб чиқиш кетиш ва ноконуний валюта савдоси билан шуғулланишга доир жиноят ишлари қўриб чиқишлигининг сифатини яхшилаш ҳам шу куннинг муҳим вазифаларидандир.

Мажлисда Ўзбекистон Президентининг Давлат маслаҳатчиси А.Азизов иштирок этди ва нўтқ сўзлади. Ҳайъат йиғилишида Давлат маслаҳатчисининг ўринбосари К. Исмоилов иштирок этди.

Мажлис якунида муҳокама этилган масала юзасидан сусткашликка йўл қўйган айрим вилоятларнинг прокурорлари ҳамда Солиқ ва валюталарга оид жиноятларга қарши курашиш Департаменти ҳудудий бошқармалари бошликлари аҳолини ўнглашга доир тегишли кўрсатмалар берилди.

Ўтган душанба кунини Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратурасида Қонунчиликни мустаҳкамлаш муаммолари ва прокурор-тергов ҳодимлари малакасини ошириш маркази кафедра мудири, ҳўқуқшунос олимлар, уруш ва меҳнат фахрийлари—Рустам Муҳамедов ва Эгамберди Ҳасимовларнинг 80 йиллигига бағишланган тантанали йиғилиш бўлиб ўтди.

Суратда: Р.Муҳамедов ва Э.Ҳасимов сафдошлари ва шоғирдлари даврасида.

А.Тўраев фотоси

КУТЛОВ

УМР ДОВОНИ

Инсоннинг сермазмун умр доволари юксак тоғларни эслатади. Бу умрнинг заҳматли ва фидокорона меҳнат билан қўрилган йиллари эса ёш авлод учун каттагина тарбия мактаби вазифасини ўтайди. Заҳматкаш инсон, маҳоратли ҳўқуқшунос, амалиётчи олим Эгамберди Ҳасимов ҳақида ҳам юқоридаги илиқ сўзларни таъкидлаш мумкин. Домла умрининг, меҳнатининг энг катта қисми собиқ империя даврида ўтди. — Катта армоним ва орзуим куч-қувватимни мустақил юртимиз хизмати учун сарфлаётганлигим,— дейди Эгамберди ака камтарлик билан. Ваҳоланки, билим ва тажрибани амалиёт билан уйғунлаштира олган домла бугун ҳам сафда, ёшларга мустақил Ватанимиз қонунчилигининг ўзига хос жиҳатлари

ҳақида сабоқ бериб келмоқдалар.

Иккинчи Жаҳон уруши йиллари домла хотирасида огрикли из қолдири.

Уша вақтларда Эгамберди ака бир қатор шахсларни душман қўрқовидан озод қилишда кўксини қалқон қилиб курашган. Етти марта ба яраланган. — Уруш ўз номи билан уруш-да, — деб хотирлайди домла. Топпириқни ўз вақтида бажарадиган ёш, тиришқоқ, чайир бу йигит командирларда яхши таассурот қолдирди.

1945 йил август ойида Эгамберди ака ўзи туғилиб ўсган она қишлоғига қайтди. Қўйичиқчи туманининг исми жисмига мос Гул қишлоғи болалигининг бир умри хотирасига айланди. Урушдан кейинги даврда ҳўқуққа бўлган қизиқшининг устунлиги уни Тошкент

ҳўқуқшунослик мактабига етаклади. 25 ёшида бу даргоҳни аъло баҳорларда тугатган Эгамберди ака иш фаолиятини Ўзбекистон Республикаси прокуратурасида бўлим прокурорлигидан бошлади.

(Давон 2-бетла)

HUQUQ

YURIDIK GAZETA

Ta'sischiilar:

O'zbekiston Respublikasi

Bosh prokuraturasi,

Toshkent shahar va

Toshkent viloyati

prokuraturalari,

«Qonun himoyasida» jurnali

Bosh muharrir:

Abduxoliq

ABDURAZZOQOV

Tahrir hay'ati:

Mels Naimov,

Dilshod Islomov

(Bosh muharrir o'rinbosari),

Jahongir Sharofboyev

(mas'ul kotib),

Lola Shomurodova,

Muxtor Shodmonov.

Gazeta Davlat matbuot
qo'mitasida №00150 raqam
bilan ro'yxatga olingan.
Nashr ko'rsatkichi - 231, 232.

Manzil: Toshkent shahri,
akademik Yahyo G'ulomov
ko'chasi, 66-uy.
Telefon: 133-82-34.
Reklama va e'lonlar:
133-82-34
E-mail: huquq@infonet.uz

Tahririyatga kelgan qo'lyozma
va suratlar egalarga
qaytarilmaydi.
Mualliflarning fikrlari
tahririyat fikridan farqlanishi
mumkin. Gazetada bosilgan
fakt va dalillar uchun
muallif mas'ul.
Nashrimizdan ko'chirib
bosilganda «Huquq»dan
olinganligi ko'rsatilishi shart.
Tijorat ahamiyatiga molik
materiallar ** belgisi ostida
chop etiladi.

Gazeta tahririyat kompyuter
bazasida teriladi va sahifalandi.
«Huquq» original-maketi

Gazeta «Sharq» nashriyot-matbaa
aksiyadorlik kompaniyasi
bosmaxonasida ofset usulida A-3
formatida chop etildi.
Korxona manzili:
Toshkent shahri,
Buyuk Turon ko'chasi, 41.

Buyurtma G - 975
Nusxasi — 11389
Gazeta haftaning chorshanba
kunlari chiqadi
Naybatchi muharrir:
H. NISHONOV
Naybatchi: F.MAMASHARIPOV
Sotuvda erkin narxda

1 2 3 4 5 6 7 8

Bosmaxonaga topshirish vaqti 20.00
Bosmaxonaga topshirildi 20.30

(Davomiy. Boshlanishi 1-betda)

Qonun ustuvorligini ta'minlash, xalqollik, poklik, masalarni oqilona hal etish istagi йўлидаги meхnat uni bu soҳada янги marra-larga etakladi. Kўp ўtмай ёш хуқуқшунос Фаргона viloyati prokuraturasiga terгов бўлимининг бошлиғи этиб тайинланди.

Эгамберди ака қаерда ишлама-син, энг аввало, адолат учун курашди. Адолатга ташна қалбларни қонунни ўрганишга, қонун асосида яшаш ва ишлашга чақирди. Тиним-сиз meхnat ва изланиш натижаси-да унга яна бир масъулиятли вазифа топширилди.

1953 йилда Эгамберди Ҳақимов Республика прокурорининг биринчи ўринбосари вазифасига тайинланди. Катта ишончни ўзига юклатилган масъулият деб тушунган инсон бу соҳада ҳам қонун устуворлигини таъминлаш учун курашди. Самарали meхnat ва тиришқоқлик унга фақат обрў келтирди, 36

ёшида Э. Ҳақимовга 3-даражали Давлат адлия маслаҳатчиси — генерал унвони берилди.

Илмга бўлган чанқоқлик Эгамберди аканинг қолган умрини соҳа раvнақи йўлидаги илмий ишларга бағишлаган ундади. Аввал номзодлик, сўнг докторлик диссертацияларини муvаффақиятли ҳимоя қилди. Ватанимизнинг Жиноят, Жиноят-процессуал, Маъмурий хуқуқбузарлик ва Жиноят Ижроия кодексларини тайёрлашда ўзининг амалий маслаҳатлари билан иштирок этди.

— Мустақил Ўзбекистоннинг биринчи Конституциясини яратишдаги иштироким фаолиятимнинг энг ёдда қоларли зарҳал дaмларига тўғри келди, — деб хотирлайди домла, — Чунки Бош қонун Ўзбекистоннинг, халқимнинг, авлодларим-

нинг тақдирда муҳим ўрин тутарди. Бош қонун мамлакатимизни дунё ҳамжамиятидан муносиб ўрин олишга ҳам кўмак беради.

Ўнлаб билимга чанқоқ шоғирларга устозлик қилган талабчан бу инсон Жиноят кодексидagi баъзи бoбларга аниқлик киритиш масаласида ҳам илмий изланишларга асос солган.

Бугунги кунда юридик фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, 3-даражали Давлат адлия маслаҳатчиси, прокуратура фахрийси Э. Ҳақимов Республика Бош прокуратураси қонунчилиги мустаҳкамлаш муаммолари ва прокурор-тергов ходимлари малакасини ошириш маркази кафедрасининг мудури вазифасида meхnat қилиш билан бирга, илмий анжу-

манларда қонунчилиқнинг долзарб вазифалари ҳақидаги маърузалари билан иштирок этиб келмоқда.

Бир қиз ва тўрт ўғилни қомил инсон қилиб вояга етказган домла аҳил оилага доимо бош-қош, мамлакатимиз келажағи ва раvнақи йўлида қомил инсон бўлиб тарбия топган фарзандлари турли соҳаларда астойдил meхnat қилиб келмоқдалар. 16 неvара, 4 эvаранинг суюкли бoбоси Эгамберди Ҳақимов шу кунларда табаррук 80 ёшни қарши оляптилар. Бу сермазмун умр юксак чўққили тоғлар каби бундан кейин ҳам барҳаёт бўлишини, фарзандлар ва шоғирдлар бахтига доимо омон бўлишини тилаб, умрингизга умр қўйилсин азиз устоз, деб тилак билдириб қоламиз.

Дилмурод ЭШМУРОДОВ,
журналист

● 2002 ЙИЛ — ҚАРИЯЛАРНИ ҚАДРЛАШ ЙИЛИ

Жамланмалар таҳлилини бир-ма-бир назардан ўтказайтган Облокулов ички телефон шиддатидан хушёр тортиди. Гўшақни қўтарса, Шухрат Илйичнинг овози:

— Абдусалом ака, ҳузуримга бир кирсангиз...

Прокурор овозида илтимос оҳангини сезган, у одатдагидек рўқасини кундалик дафтарчасига қистириб, теvада оёққа қалқиди. Хона эшигини очганида ёнма-ён ўриндиқларда барча сафдошлари жамулжам ўтиришарди. Даста-даста анвойи гуллар бўйи димоғига урилди. Қизик, хушнудлиқнинг сабаби нима бўлдикин!

Тўқис-туғаллик бўлган, Шухрат

Абдусалом ака кечга яқин уйига қайтганида ҳам эъзозу эҳтиромлар таъсиридан қичолмаганди. Шу зайл унинг шодлиғи оила хурамлиғига келиб қўшилди. Қайта жамланган хотиротлар негадир уни ёлғиз қолишига, беармон кечмишларини чандон эслашга ундарди.

Креслога ястаниб оларкан, ўтмиш ҳақида эслай бошлади. Ана унинг илму фанга ошурта, интилувчан, тиниб-тинчимас ўспиринлиқ йиллари. Тошкент Давлат университетининг хуқуқшунослик факультетини муvаффақиятли битирган ўша йиллари у Самарқанд шаҳар прокуратурасига иш ўрганувчи бўлиб келганди. Кейин қарийб тўрт

кор гуруҳ олдида жиноят содир этилишининг сабаблари ҳамда қўли қонли қотилининг ким эканлигини зудлик билан аниқлаш вазифаси турарди. Сўроқ пайтида ажаб ва айни пайтда жумбоқли вазият юзга келиб қолди. Қизғини шундаки, марҳуманинг эри «Хотинимни энгилеқлиғи учун мен ўлдирдим» деб икромлик кўрсатмаси берган бўлса, бошқа бир гумондор такси ҳайдовчиси «Жазманим бўлиб келган ўша аёл билан келишолмай қолдик. Уни мен ўз қўлларим билан ўлдирдим» дея қатъий сўзида туриб олди. Лекин қонуннинг фақат кўрсатмаларига эмас, балки далилларга таяниши ҳам турган гап. Гарчи, ҳар иккала гумондор барча ғуноҳни ўз зиммасига олишга интилса-да, прокурорнинг касбий синчиковли-

— Раҳмат, она қизим, ҳозир бo-ряялман, чойни барчамиз бирга ичганга не етсин? Келин-қизлар қавмлар учун ўн бир болорли меҳмонхонага каттақон дастурхон ҳозирлашибди. Пиру бадавлат инсон, каттақон сулола вақили саналган Абдусалом Облокулов бу жамулжамликдан янада хушнуд тортади. Бу ҳаёт инъом этган, неча орзулар ижобат бўлган беармон лаҳзалардан ризолик ва қониқиш ҳисси осийишлари эди...

Ўзбекистонда хизмат кўрсатган юрист, истеъфодаги Адлия катта маслаҳатчиси Адолат опа Ҳамрокулованинг шу ўринда баъзи фикрларини қайд қилиб ўтиш ўринлига ўхшайди:

— Мен узoқ йиллар даvомида viloyat прокуратураси кадрлар бўлимини бошқардим. Кадрларни жой-joyига қўйишда умумий раҳбаримиз, 3-даражали Давлат адлия маслаҳатчиси Тўғал Ражабов билан қатор мулоҳазаларга борардик. Талабчан, бир сўзли ва кенг мулоҳазали Облокулов кўпича оғирроқ нуқталарга ишга тайинланарди. Унга билдирилган ишонч ҳар гал ҳам ўзини оқлай олган дeсам янгилишмайман. Устоз-шоғирдик бoбида ва кадрлар тарбиясида ҳам Абдусалом аканинг meхnat-лари салмоқли. У киши узoқ йиллардан буён ишдан ажралмаган ҳолда viloyat прокуратураси ходимлари касаба уюшмаси кўмитаси раиси даражасида жамоа манфаатларини шараф билан ҳимоя қилиб келмоқда.

Ўфқини шуълалантириб яна қутлуғ тонг отди. 60 ёшни қаршилаган устоз хуқуқшунос Абдусалом Облокулов яна қадрдон ишончаси бўлган Боғишамол туман прокуратураси томон ошқайди. Унинг ёшлардек тетик хатти-ҳаракатларини ҳали шижоат тарқ этгани йўқ. Энг асосийси, ҳар кун, ҳар сония қўлаб инсонларга кўмаги тегаҳлигини, шоғирдлари ва фарзандларига қимматли маслаҳатлари кераклигини ҳис қилиб яшайди...

Барчамизга эл-юрт хизматида бўлиш бахти насиб этаверсин.

Мансур АЛОВУДИНОВ,
«HUQUQ» мухбири

ЭВГУЛИККА бахшида умр

Сатторов ўриндан туриб майин ва ҳаяжонли оҳангдаги сўзларини шундай бошлади:

— Азиз жамоа, гоҳида иш билан бўлиб, ойу-йилларнинг чопқир шиддатини пайкамай қоламиз. Сафимизнинг ишчан ва билимдон ёшлар билан тўлдириб бoрилаётгани яхши, албатта. Аммо, умрининг асл йилларини, бутун куч ва билимини соҳамиз раvнақи, эл осийишталлигига бахшида қилиб кeлаётган инсонлар тахрибалари ҳам ҳар лаҳзада биз учун асқотади. Ана шундай серхислат инсонлардан бири...

Облокулов гап ўзи ҳақида бoраётганини англаши ҳамоно бироз ўнғайсиланганича қалқиниб қўйди. Ажиндор пешонаси беихтиёр ҳаяжон таъсириде намиққанидан чўнтагидан рўмолча излади. Шундан кейин кетма-кет тилақлар, табриқлар, олқишлару эҳтиромлар...

Йил мoбайнида Каттақўрган туман прокуратурасида терговчи бўлиб ишлади. Тахриба мактабини сидқидилдан ўтаётган иктидорли хуқуқшуносни янги-янги синовли поғоналар кутарди. Шундай қилиб, унинг дастлабки прокурорлик фаолияти Пахтачи туманига тўғри келди. Ундан кейин қарийб 10 йил Наманган viloyatининг Чортоқ ва Янгиқўрган туманларо прокурори вазифасида самарали meхnat қилди. 1983 йилдан Самарқанд viloyat прокуратурасининг тергов бўлимини бошқарди, Транспорт прокурори катта ёрдамчиси бўлиб ишлади. Пешма-пеш Боғишамол, Гўзалкент туманларида прокурорлик қилди ва viloyat прокурорининг ўринбосари даражасида узoқ йил meхnat қилди. Нимасини айтсин, бармоқ билан саналувчи ўша жараёнларда озмунча ҳақсизлик, озмунча жиноятчиликларнинг пайи қирқилмадики, ахир! Ўз жигиддонини ўйлаган озмунча кимсаларнинг ғаразли қирдорларини қонун талаблари асосида фoш этилмади-ми? Буларни ўйлайверса...

Ўшандаям беаёв қотиллик юз берган эди. Йўл четидagi хилват жойдан аёл кишининг совуган жасади топилди. Теvада тўзилган тез-

ги, воқеага мантиқий баҳо бeра олиш маҳорати асл ҳақиқатни юзга чиқишига сабаб бўлди. Қарангки, қотил қўй оғзидан чўп олмайди, қотил мулақо бошқа шахс бўлиб чиқди ва ўз қилмишига лoйиқ жазoга маҳкум этилди.

Булар-ку қонун ҳимоячилари кунлик фаолиятида тез-тез учраб турадиган воқeалар. Аммо, кўпгина шов-шувларга сабаб бўлган, миллитимиз шаънига путур етказишга қаратилган «Пахта иши», «Ўзбеклар иши»ни олайлик. Айрим қўйи раҳбарларимизнинг қўрқоқлиғи, субутсизлиғи оқибатида минглаб кишиларнинг тинчу-ороми бузилган онлар қаҳраонимиз ўз дунёқарашини ўзгартиргани йўқ. Viloyat прокуратураси тергов бўлими бошлиғи сифатида республиканинг ўта «зукко» хуқуқшунослари А.Бутуринов ва О.Гайдановларга ноҳақлик ҳoлатлар ҳақида муvожаз қилиб, бу ишларнинг оқибати яхшиликка олиб кeлмаслигини қайта-қайта эслатганди. Унинг гаплари ўшанда ҳавода қолгани билан ҳавойи руҳлар умри қисқа эканлигини ҳаётнинг ўзи кўрсатди-ку!...

Ички эшик қия очилиб, келини пахта гулли чойнақда чой олиб кирди.

«ХУЖАЛИК» почтасидан

мактублар

шикоятлар

жавоблар

ИШ ҲАҚИМНИ ҚАЧОН БЕРИШАДИ?

Ҳурматли тахририят!
Сизларга мактуб ёзишга сабаб шуки, мен Самарқанд вилоятининг Пайариқ (илгариги Челақ) туманидаги Охунбобоев номли ширкат ҳўжасида раис муовини вазифасида ишлар эдим. 2001 йил баҳоридида ҳўжасимиз фермер ҳўжаликлари уюшмасига айлантирилган, ушбу лавозим қисқариб, ишсиз қолдим. Шу давргача олмаган 70784 сўм иш ҳақимни ундириб олиш учун ҳўжалик идорасига беварон қатнадим. Ҳатто туманининг ўша пайтдаги прокурори С. Тилавова, ундан сўнг вилоят прокурорининг биринчи ўринбосари И.Очиловга ариза билан мурожаат қилсам ҳам ишим ҳал бўлмади. Бу орада Челақ ва Пайариқ туманлари бириктирилди. Чикмаган жондан умид дея 2002 йил 16 январь кунни янги келган прокурор Ф.Жумаевага мурожаат қилдим. У киши аризамни ўрганиб, 19 январь кунни фуқаролик ишлари бўйича Иштихон туманлараро судига ўтказди. 29 март кунни суд даъво аризамни кўриб чиқиб, иш ҳақимни туман кишлоқ ва сув ҳўжалиги бошқармасидан ундириб бериш тўғрисида қарор чиқарди. Қарорнинг бир нусхаси ижро этиш учун Пайариқ тумани катта суд ижрочиси Л.Арзуқуловага жўнатилди. Афсуски у иш ҳақимни ундириб беришни ҳалигача пайсалга солиб юрибди. Бошқарма бу сўмmani тўлашни рад қилган, вилоят фуқаролик суди коллегиясига учрашдим. Аммо улар туман суди қарорини бекор қилишди.

Менда нима гуноҳ, иш ҳақимни қачон оламан? Шу масалада ёрдам беришларингизни сўрайман.

Мамаризо ЯХЎЕВ,
Пайариқ тумани

АЖРИМ АСОСЛИ ДЕБ ТОПИЛДИ

Фуқаро М.Яхёевнинг суд қароридан норози бўлиб тахририятга йўллаган аризаси Самарқанд вилоят прокуратураси томонидан ўрганиб чиқилди.

Аниқланишича, Пайариқ тумани прокурори фуқаро М.Яхёевнинг манфаатини кўзлаб, унинг 70784 сўм иш ҳақини туман кишлоқ ва сув ҳўжалиги бошқармасидан ундириш ҳақида даъво аризаси кўзгатиб, 2002 йил 19 январь кунни фуқаролик ишлари бўйича Иштихон туманлараро судига юборган. Суд даъвони қаноатлантириб, ҳал қилув қарори чиқарган.

Фуқаролик иши Пайариқ туман кишлоқ ва сув ҳўжалиги бошқармасининг кассация шикоятига кўра 24 август кунни вилоят судлов ҳайъатида кўрилиб, Охунбобоев номли ширкат ҳўжалигининг ҳуқуқ ва мажбуриятлари кимга ўтказилганлиги аниқланмаганлиги, фуқаро М.Яхёев мазкур бошқармада ишламаганлиги, қарор чиқаришда ушбу ҳолатларга қонуний баҳо берилмаганлиги сабабли суд қарори бекор қилиниб, бошқа суд таркибидида кўриш учун фуқаролик ишлари бўйича Иштихон туман судига юборилган.

Ҳозирги вақтда ушбу иш туман суди томонидан кўрилиш арафасида. Вилоят прокуратураси мазкур фуқаролик иши юзасидан вилоят суди судлов ҳайъатининг ажримини асосли деб топди. Бу ҳақда ариза муаллифига жавоб хати юборилган.

И.ХОЛБЕКОВ,
Самарқанд вилоят прокурорининг ўринбосари

ИНСПЕКТОР ҚЎПОЛЛИК ҚИЛГАН...

Гурланлик фуқаро А.Вапаевнинг шикоят хати Ички ишлар вазирлиги томонидан ўрганиб чиқилди.

Шикоятда кўтарилган масалалар юзасидан 2002 йил 23 октябрь кунни ўтказилган суҳбатда А.Вапаев ўз аризасида инспектор Б.Мўминов ва бошқа постларда хизмат қилаётган ходимлар пул талаб қилиши деб аччиқ устида ёзган бўлса-да, аслида ундай бўлмаганлигини, бироқ ИПХ ходими Б.Мўминов унга нисбатан қўпол муомала қилганлигини баён этган. Ўз навбатида йўловчи ташиш қондасини бузганлиги учун инспектор унга нисбатан маъмурий баённомани тўғри расмийлаштирилганлиги тушунирилди.

Ҳайдовчи билан бўлган мулоқотда қўполликка йўл қўйганлиги учун Бухоро вилояти ИИБ ИПХ ходими Б.Мўминовга нисбатан интизомий жазо чораси белгиланди.

Шикоят хатини кўриб чиқиш натижалари бўйича А.Вапаевга ёзма равишда жавоб берилди.

С.АБДУРАСУЛОВ,
ИИБ йўл ҳаракати хавфсизлиги бош бошқармаси бошлиғи

БАЖАРИЛМАГАН СУД ҚАРОРИ

биргина ижрачининг эмас, суд ижрочиларининг ҳам оворагарчилигига сабаб бўлаяпти...

Фуқаро И.Шариповнинг тахририятга йўллаган шикояти Адлия вазирлиги ҳузуридаги Суд қарорларини ижро этиш, судлар фаолиятини моддий-техника жиҳатидан ва молиявий таъминлаш департаменти томонидан ўрганилганда куйидагилар аниқланди: И.Шарипов билан Ғиждувон туманидаги «Ўзбекистон» ширкат ҳўжалиги ўртасида тузилган шартномага кўра 1,10 га. боғ унга 2009 йил 31 декабрда ижарага берилган. И.Шарипов шу пайтгача шартнома шартларини тўлиқ бажариб келаётганлигига қарамай, ҳўжалик раиси боғни ундан асоссиз равишда олиб қўйган. Мазкур низо фуқаролик ишлари бўйича Ғиждувон туманлараро судида 2002 йил 14 августда кўриб чиқилиб, ҳўжалик раиси зиммасига боғни И.Шариповга қайтариб бериш мажбуриятини юклаш тўғрисида ҳал қилув қарори чиқарилган.

Ушбу қарор асосида берилган ижро ҳужжати Ғиждувон туман суд ижрочилари бўлинимасига 2002 йил 2 сентябрда келиб тушган. Суд ижрочиси томонидан 4 сентябрь кунни ижро иши юритишни кўзгатиш ҳақида қарор қабул қилиниб, унинг нусхаси 5 сентябрь кунни ширкат ҳўжалиги бошқаруви раиси М.Солиевга топширилган ва ижро ҳужжати талабини ихтиёрий равишда бажариш учун 5 кунлик муҳлат берилган. Шунингдек, суд қарорини бажармаган тақдирда у жавобгарликка тортилиши тўғрисида огоҳлантирилган.

Бироқ М.Солиев суднинг талабини бажаришдан қасддан бош тортганлиги сабабли бу ҳақда далолатнома тузилиб, тўпланган ҳужжатлар Жиноят кодексининг 232-моддасига асосан жиноят иши кўзгатиш масаласини ҳал этиш учун 16 сентябрь кунни фуқаролик ишлари бўйича Ғиждувон туманлараро судига юборилган. Судда мазкур ҳужжатлар ўрганиб чиқилиб, 7 октябрь кунни жиноят иши кўзгатиш масаласини ҳал қилиш учун Ғиждувон туман прокуратурасига юборилган.

Текшириш натижалари бўйича ариза муаллифига 2002 йил 6 октябрь кунни ёзма равишда жавоб берилган.

Б.ЯНГИБОВЕВ,
департамент директори ўринбосари

ТАХРИРИЯТДАН:

Орамизда қонунни писанд қилмайдиган, ўзини ҳоп, қўланқасини майдон деб билувчи, ҳатто қонуний талаб билан келган суд ижрочиларини ҳам овора-ю сарсон қилувчи масъул шахсларнинг учраб туриши ҳуқуқий давлат қуриш ниятида юрган ҳар бир фуқарони, сўзсиз ташвишга солади.

АСОССИЗ ДАЪВО

Амударё туманидаги «Ўзбекистон» фермер ҳўжаликлари бирлашмасида яшовчи фуқаро Я.Отажоновнинг тахририятга йўллаган аризаси туман кишлоқ ва сув ҳўжалиги бошқармаси мутахассислари томонидан аргўй иштирокида кўриб чиқилди.

Я.Отажоновга қонуний равишда томорка сифатида ажратилган, солиғи тўлаб келинган ер майдони 0,25 гектарни ташкил этади.

Я.Отажонов аризасида даъво қилаётган 0,10 гектар ер майдони аргўй томонидан ўзбошимчилик билан эгаллаб олинганлиги, ер солиғи тўланмасдан қонуний фойдаланиб келинганлиги аниқланди. Ушбу ер майдони ҳозирги кунда фаолият кўрсатаётган фермер ҳўжалиги ҳисобида турганлиги ҳамда у ерда деҳқончилик қилиш учун ҳўжалик раҳбарияти билан шартнома тузиш талаб қилиниши аргўйга тушунирилди.

О.ДАВЛЕТОВ,
Амударё тумани ҳокимининг биринчи ўринбосари

Газетхон илҳами

КАТРАЛАР

Қонун бўлса қадрдон дўстинг,
Ишда бўлмас хато,
кам-қўстинг.

Оллоҳга қилгандек тоат-
ибодат,
Қонунга ҳам қилинг доим
итоат.

Ҳўқуқингни ўрган, ақлингни
чархла,
Ҳар доим ҳалолни ҳаромдан
фарқла.

Ўзингни бағишла адолат, ҳаққа,
Шунда нафиг тегар
ўзингга, ҳалққа.

Ҳасан ОТА,
Бекобод тумани, Навоий
номли ширкат ҳўжалиги

Мададталаб мактуб

ЕМАГАН СОМСАГА ПУЛ ТўЛАЙМИЗ...

Ҳурматли тахририят!

Ушбу мактубни сизга Нарпай тумани «Самарқанд» ширкат ҳўжалиги ҳудудидаги Беклар қишлоғидан йўллаймиз. Қишлоғимиз 1998 йилда аҳолининг ўз кучи билан газлаштирилган эди. Ўша йилга газдан яхши фойдаландик. Лекин 1999 йилдан бошлаб газ босими пасая бошлади. Қиш ойларида газ билан таъминланмадик. 2002 йилдан бошлаб қишлоққа газ бутунлай келмай қўйди. Бу ҳақда «Нарпайгаз» идорасига бир неча марта хабар қилдик. Ҳар галги мурожаатимиздан сўнг идорадагилар қишлоғимизга бир-иккита чиқангажўнатишди. Шу орада бир-икки кун газ қўлайиб, ной қайнаб қолади. Улар кетиши билан газ келиши ҳам тўхтайди. Лекин «Нарпайгаз» ходимлари биздан ҳар ой учун газ ҳақини тўлиқ тўлашни талаб қилишаяпти. Аҳоли эса ёлмаган газга пул тўлашга рози эмас. Бизлар қишлоққа газ келмаётганлиги тўғрисида далолатнома тузиб, «Нарпайгаз» идорасига олиб бордик, бироқ улар буни тан олмишди.

Ушбу масалани адолатли ҳал этишда бизга ёрдам беришларингизни сўраймиз.

Ҳайдар САТТОРОВ,
Ўктам ҲАЙИТОВ,
Аҳмад РАҲМАТОВ.
Жами 14 имзо.

Бир кун...

ФОШ ЭТУВЧИ САВОЛ

Мумтоз шоиримиз Бобур бир шеърида «Бори элга яхшилиг қилғилки, мундин яхши йўқ, ким дегайлар даҳр аро қолди фалондин яхшилиг» деб ёзади. Дарҳақиқат шундай. Аммо яқинда, аниқроғи, ноябрь ойининг йигирманчи кунни ўз берган ҳодиса менга қаттиқ таъсир қилди.

Ўша кунни вақт анча кеч бўлиб қолган эди. Сигаретим тугаб қолганлиги учун машинага ўтириб, шаҳарга йўл олдим. Қарасам, йўл четидида икки киши ўтган-кетган машинага бетўхтов, бесаранжом қўл кўтараяпти. Бирон гап бўлганлигини кўнглим сезиб машинани тўхтатдим. Ўзларини таништирилди. Тошкент кинотехникумида ўқишар экан.

— Бир қурсод қизимизнинг мазаси бўлмай, ҳушидан кетиб ётибди. Такси тўхтамапти, тўхтатгани ҳам касалхонага олиб боришга рози бўлишмаяпти. Илтимос, ака, ёрдам беринг, — дейишди.

Зилолани ўзига келтириб, икки ўртоғи билан касалхонага олиб кетдик.

Дунёда қанча одам бўлса, шунча феъл-атвордаги киши бор деганлари рост экан. Феъл-атвор ўз йўлига, киши аввало ўз бурчини бажариши керак. Бироқ шифокорлар негадир беморга ёрдам кўрсатишга шошилишмасди. Бир-икки илтимосимизга ҳўп дейишди-ю, ўзгариш бўлмади. Овозимни бироқ кўтариб гапирганимга тўғри келди. Шунда шифокорлардан бирининг жавобидан учаламиз ҳам донг қотдик, у икки талабадан ҳам кўра кўпроқ менга тегизиб деди:

— Бемор ҳеч кимнинг бўлмаса бунча жон қўйдирасиз? Ё ўртада бирон гап борми?..

Мен не дейману, қўбизим не дейди деб шунга айтсалар керак. Бу шунчаки савол эмас, ўз эгасининг маънавиятини, дунёқарабини фойда этувчи савол эди.

Билишимча, ўша шифокор Бобурнинг юқоридаги мисраларини ўқимаган, мабодо ўқиган бўлса ҳам ўқимаганлиги аниқ.

Шўхрат ИСОҚОВ,
Тошкент шаҳри

ТАХРИРИЯТДАН:

Тахририятимизга талқикотчи Жўрабек Қорабоев электрон почта орқали мурожаат қилиб, ҳуқуқий мавзуда ёзилган мақоламни газетига жўнатсам бўладими, уни қай тарзда чоп этасизлар, дея сўраган. Ўқувчимиз мактубида ўз электрон мангилини кўрсатмаганлиги сабабли ушбу саҳифада жавоб беришга мажбурмиз: Жўрабек, мақолагизни тахририятга жўнатиш. Маълум бўлса, албатта чоп этамиз.

● АЧЧИК, АММО ОЧИК ГАПЛАР

ХУКУКИЙ ИСЛОХОТЛАРНИ ЧУҚУРЛАШТИРИШ ЙЎЛИДА

Маълумки, яқинда бўлиб ўтган халқ депутатлари Сирдарё вилояти кенгашининг навбатдан ташқари сессиясида Президентимиз Ислам Каримов вилоятда ислохотлар суғу амалга оширилаётганлигини танқид қилди. Жумладан, ижтимоий-иқтисодий муаммолар қатори ҳуқуқий ислохотларни чуқурлаштиришда дуч келинаётган тўсиқлар кўрсатиб ўтилди.

Муҳбиримизнинг Сирдарё вилояти прокурори, адлия катта маслаҳатчиси Эшмамат Бердимуротов билан суҳбати ҳам айна шу масалалар ҳусусида бўлди.

— Эшмамат Бердимуротович, Сирдарё вилоятида амалга оширилаётган ишларнинг қониқарсиз аҳолида эканлиги тўғрисида Президентимизнинг огоҳлантиришидан келиб чиқадиган ҳуқуқлар ҳақида фикрларингизни билдирсангиз...

— Президентимиз кўрсатиб ўтган масалалар юзасидан жамоатчилик қаторида Сирдарё вилояти прокуратураси ходимлари ҳам етарлича ҳуқуқсиз чиқариб олдилар. Бу масалалар вилоят прокуратурасининг ҳайъат мажлиси ва ҳуқуқ-тартибот идораларининг мувофиқлаштирувчи кенгашида ҳам муҳокама этилиб, камчиликларни бартараф этиш чоралари белгиланди. Ҳудудда криминал вазиятни яхшилаш, жиноятчилик даражасини пасайтириш, барча соҳаларда ҳуқуқий ислохотларни чуқурлаштириш юзасидан кенг қамровли тадбирларни ўз ичига олувчи дастур ишлаб чиқилди. Буларнинг ҳаммаси амалий фаолиятимизда ўз натижасини кўрсатишига ишончим комил.

— Шу ўринда маъмур дастур ҳақида батафсилроқ маълумот берсангиз...

— Президентимизнинг сессиядаги нутқида барча соҳалар тўлиқ қамраб олинди. Вилоятда дебиторлик ва кредиторлик қарзларининг ошиб кетганлиги, экспорт қилувчи корхоналар сони йилдан-йилга кемайганлиги, аксарият туманларда пахта ҳосилдорлиги 8-14 центнердан ошмаётганлиги, аҳолининг имимлик суви ва табиий газга бўлган эҳтиёжининг тўлиқ қондирилмаётганлиги, қурилиш ҳамда аҳолини иш билан таъминлашдаги камчиликлар ва жиноятчиликнинг ошганлиги шулар жумласидандир. Қайд этилган камчиликларнинг юзасига келишда мутасадди идораларга эмас, балки прокуратура идоралари ҳам масъул албатта. Қабул қилинган дастурда вазиятни яхшилашда прокуратуранинг ўрнини кучайтиришга доир ўттиздан ортиқ тадбир қамраб олинган. Бунда ҳар бир соҳага тааллуқли қонунлар ижроси юзасидан прокуратура таъсир-чораларини кучайтириш, мутасадди идора ва ташкилотлар билан алоқаларни янада мустаҳкамлаш кўзда тутилмоқда.

— Кўрсатиб ўтилган ва бартараф этилиши кутилаётган камчиликларнинг қўламини ҳам батафсилроқ муҳокама қилсангиз...

— Юқорида вилоятдаги аҳолига умумий назар ташладик. Келинг, камчиликлар тўғрисидаги маълумотларни кенгроқ кўриб чиқайлик. Уқтирилганидек, жорий йилда саноат корхоналари томонидан қўрилган зарар миқдори 2 млрд. 300 млн. сўмни ташкил этади. Шунингдек, улар ишлаб чиқарган 2,5 млрд. сўмлик маҳсулотлар сотилмасдан оморларда қолиб кетган. Жумладан, Гулистон пахта тозалаш заводининг 260 млн. сўмлик, «Сарбонтекс» қўшама корхонасининг 619 млн. сўмлик, Бобвут туманидаги «Турон» пахта тозалаш заводининг 312 млн. сўмлик, «Оқ олтин» дон

маҳсулотлари корхонасининг 123 млн. сўм-лик, жами 24 та корхонанинг сифатсиз маҳсулотлари оморларда тахлиб қолган. Бундай катта ҳажмдаги қолдиққа йўл қўйиш ҳали ҳамон бозор иқтисодиёти талабларига мос бўлмаган тарзда иш юритилаётганлигидан, шартномавий мажбуриятлар тўлиқ бажарилмаётганлигидан ёки бошқача айтганда талаб ва тақлифдан келиб чиқиб тузилган шартномаларнинг мавжуд эмаслигидан далолат беради.

Вилоят иқтисодиётида яна бир оғрикли нукта ўзаро тўлов интизомига риоя этилмаётганлигидан кўзга ташланади. Аниқланишича, вилоят

сир этмай қолмади. 2002 йилнинг ўн ойи давомида ўтган йилнинг шу даврига нисбатан жиноятчилик икки фоизга ўсган. Мана шундай вазиятдан келиб чиққан ҳолда вилоят прокуратураси ўз фаолиятини тубдан кучайтиришга қарор қилди. Айниқса, вояга етмаганлар ўртасида жиноятчиликни олдини олиш устувор вазифа ҳисобланади. Ёшлар ўртасидаги ишсизликни бартараф этиш ҳам мана шундай ўткир муаммодир.

— Қишлоқ ҳўжалигидаги қонунбузилишлар ҳам сессияда алоҳида таҳлила қилинган...

— Дарҳақиқат, вилоят иқтисодиётининг асосини аграр соҳа ташкил этади. Лекин кейинги вақтда бу соҳада чидаб бўлмас вазият юзасига келганлиги барчага маълум. Айниқса, мансабдор шахсларнинг ўз ишига совуққон муносабатига, қатор-қатор талон-тароқчиликларга чек қўйиш вақти келди. Рақамларга мурожаат қиладиган бўлсак, жорий йилда 143 та фермер ҳўжалиги шартномага ҳилоф равишда умуман пахта топишмаган. Контракция шартномаларини кўпол равишда бузган 13 та фермер ҳўжалиги нисбатан айнан шу факт юзасидан жиноят иши кўзга тилиди. Масалан Ш.Рашидов туманидаги «Содиқ» фермер ҳўжалиги 18 га. ерга пахта экиб, 39 тонна пахта етказиб бериш зарур бўлган ҳолда, умуман пахта экмаган, сохта статистик ҳисобот топишиб, транш маблағларини ўзлаштириб юборган. Оқолтин туманидаги «Абдурашид ота» фермер ҳўжалиги ҳам 58 га. ердан бошқа мақсадларда фойдаланиб, 142 тонна пахта учун ажратилган 5 млн. 946 минг сўм маблағни ўзлаштириб юборган. Афсуски, қишлоқ ҳўжалигидаги талон-тароқ бошқа шаклларда ҳам содир этилмоқда. Минерал ўғитлар, дизель ёқилғисини бошқа мақсадларда ўзлаштиришдек жиноятлар содир этилмоқда. Вилоят бўйича айнан шу фактлар юзасидан 13 та жиноят иши кўзга тилиб, етказилган 1 млн. 104 минг сўмлик зарарларни ундириш юзасидан судларга даъво аризалари киритилди.

Техника воситаларидан фойдаланиш юзасидан ўтказилган текширишлар натижасида 39 та маъмурий, 13 та жиноий иш кўзга тилиди. Ҳулоса қилиб айтганда вилоятдаги криминал вазиятни юмшатиш, иқтисодиётни юксалтириш, юрт фаровонлиги ва барқарорлигини таъминлаш учун вилоят прокуратураси ходимлари бор куч-ғайратини аямайдилади.

А.МУСТАФОҚУЛОВ
суҳбатлашди

● МУШОҲАДА

Буюк юнон файласуфи Менаандр «Адолатсизлик қилмайдиган одам адолатпарвар эмас, балки адолатсизлик қилиши мумкин бўла туриб, ундан ўзини тийган одамгина адолатпарвардир», деганида минг қарра ҳақ эди. Бундай олиб қараганда, адолатли бўлиш учун кўп нарса билиш шарт эмас. Дейлик, автобусда кетатуриб, кекса кишига ҳиммат кўрсатдинг — жой бердинг. Ваҳоланки сен бунинг учун бирон бир ҳужжатнинг қайси бир боби ёки моддасини ўқишинг, шундан ҳулоса чиқарган ҳолда бир қарорга келишинг талаб этилмайди. Кекса кишини кўрдинг-турдинг, жой бердинг — адолатли иш қилдинг. Ваҳоланки, шу онда сен адолат ҳақида ҳаёлингга ҳам келтирмайсан.

«АДЛ АЙЛА!»

«Адолат — қонун устуворлигидадир» деган шiori биз кўраётган жамиятнинг бутуни ва келажагини қандай равшан қилиб турибди. Биз 10 йиллигини нишонлаган муқаддас Конституциямиз бошдан-оёқ ана шундай адолат тамойили билан йўрилган. Унинг 2-моддасида: «Давлат халқ манфаатини ифода этиб, унинг манфаатларига хизмат қилади. Давлат органлари ва мансабдор шахслар жамият ва фуқаролар олдига масъулдирлар», дейилган. Бу — фуқаролар манфаатининг устунилиги Бош қомусимизда қонуний равишда мустаҳкамланган ва қафолатланган деганидир.

Бундай имкон ва имтиёзни бизга Истиқлол инъом этди. Муштақиллик шарофати билан ҳар бир инсоннинг ҳуқуқий эркинлиги муқаддас деб эълон қилиниб, давлат ҳимоясига олинди. Ахир, шўро замонида одамлар адолат излаб Масковга қатнадилар, Кремлга сажда қилдилар, лекин на ердан, на осмондан, на Кремлдан топа олдилар уни. Топа олмадилар ҳам. Алалоқибат, «Сибир қонларининг тағида», Тайга ўрмонларини пучоқларида адолатли излай-излай, куйлай-куйлай жон таслим қилдилар. Чунки у замонларда шахс манфаати бир чақа эди, инсон ҳақида ҳеч қим ўйламасди ҳам. Давлат ва эркин ҳаётни ўзида муҷассамлаштирган, унинг шакл-шамойилини, қиёфасини яратган. Олий Мажлисда қабул қилинаётган қонунларимизнинг мезони ҳам шунга мослаштирилган, соддароқ айтганда, қонунларимизнинг лойи Конституциямиз туپроғидан олиб қорилган.

Муштақиллик берган имкониятлар тўғрисида биз қонунийлик мамлакатини барпо этаёلمиз. Зеро, юқоридagi ҳақсизлик ва адолатсизликлардан юраги зада бўлган халқимизнинг ягона орзуси ҳам адолатли давлат, фаровон жамият ва эркин ҳаёт қуришдир. Конституциямиз эса ана шундай давлат, жамият ва эркин ҳаётни ўзида муҷассамлаштирган, унинг шакл-шамойилини, қиёфасини яратган. Олий Мажлисда қабул қилинаётган қонунларимизнинг мезони ҳам шунга мослаштирилган, соддароқ айтганда, қонунларимизнинг лойи Конституциямиз туپроғидан олиб қорилган.

Қонунга итоат ҳар биримизнинг қундалик турмуш тарзимизга айланиши лозим. Бугунги кунда ҳаётимизда учраётган салбий иллатлар эса бизнинг қонунларни билмаслигимиз ёки унга итоат этмаслигимиз оқибатидир. Масалан, Турлан мамлакатимизнинг чекка ва бошқа давлатлар билан чегарадош туманлардан бири. Шу тўғрисида кейинги пайтларда нияти нопок айрим кимсалар нафакат божнона постларини, ҳатто қонунларимиз чегараларини ҳам четлаб ўтишга ҳаракат қилмоқдалар. Тўғри, ҳар қандай ноқонуний ҳаракат жазоланади. Қонунни билмаслик бу жазодан озод бўлиш дегани эмас. Бирок бу ҳолатдан биз қонун ҳимоячилари мағрурланмаслигимиз керак. Токи жамиятда битта жиноятчи бор экан, битта жиноят содир этилган экан, демак, бизнинг ўйлаш, бу ҳақда фикр юритиш, қонунларимиз ижросини ҳаётга қўқурроқ татбиқ этиш ҳақида жиддий чоралар кўриш учун масъуллимиз ошаверади. Зотан, қонунийлик ва ҳуқуқ-тартибот тантана қилмаса, шахсининг ҳуқуқлари ва эркинликлари, қаттиқ интизом, масъулият устувор бўлмаса, қонунларимиз ва аъноларимизнинг ҳурмат қилинмаса, ҳуқуқий давлатни тасаввур этиш қийин. Бош Қомусимизнинг 48-моддасида: «Фуқаролар Конституция ва қонунларга риоя этишга, бошқа кишиларнинг ҳуқуқлари, эркинликлари, шаъни ва қадри-қимматини ҳурмат қилишга мажбурдирлар», дейилади. Демак, бунинг учун эскича тасаввур ва психологидан ҳам қутулишимиз, янги ҳуқуқий онгни шакллантиришимиз лозим бўлади. Эндиликда ўзгалар тақдирига бефарқлик касалидан қутулиб, инсон эркинликлари ҳар бир киши учун бурч, мажбурият ва масъулият эканлигини чуқур ҳис этишимиз керак. Тафаккур эркин, онг ва шуур таъинида, қуллидан қутулмаса инсон тўла озод бўлолмайди. Аниқроқ айтганда, бўлсак, адолатли четдан эмас, энг аввало, ўзимиздан, тафаккуримиз тиниқлиги-ю, қалбимиз мусаффолигидан ахтарайлик. Бунда эса бизга Конституциямиз ҳар томонлама қўмақчи ва тўғри йўл кўрсатувчи қонуний ҳужжатдир.

Одамлар адолатли севишлари учун уларга адолатсизлик оқибатларини кўрсатиб турмоқ зарур, дейдилар. Биз қонун ҳимоячиси ва тарғиботчиси бўлганимиз учун ҳаётда ноқонуний ҳодиса ва воқеаларга кўп дуч келамиз. Уларнинг қонуний ҳал этилишида бевосита иштирок этаёلمиз. Демак, содир бўлган адолатсизликлар ва уларнинг оқибатлари ҳақида аҳоли ўртасида мулоқотлар уюштиришимиз, матбуотда тез-тез чиқиш қилиб туришимиз лозим. Бу борада ҳам туман прокуратураси ходимлари ижобий ишларни амалга оширмоқда. Мақтаб ва лицейларда, ҳўжалик ва корхоналарда ҳуқуқий маслаҳатлар олиб боришмоқда, маҳаллий матбуот ва радио-телевидение орқали тушунтиришлар берилмоқда. Айниқса, бу тадбирлар Конституциямизнинг 10 йиллиги муносабати билан янада жонланди. Зеро, ҳуқуқий онгни шакллантириш, энг аввало, бизнинг вазифамиздир. Президентимиз таъкидлаганидек, биз одил демократик жамият барпо этаёلمиз. Одилик, яъни адолат эса — қонунийликда, уни адолатли ижро этганликда. Демак адолатли жамиятнинг асоси адолат мезони ҳисобланмиш Конституциямизнинг устувор даражадаги фаолиятига боғлиқ. Барча амалларимиз адолат қаричи билан ўлчанмоғи керак. Асосий Қонунимиз эса барча сайй-ҳаракатларимиз асосидир.

Қўқор РАҲИМОВ,
Гуран тумани прокурори

● ТАДБИРКОРЛАР МАНФААТИ ҚОНУН ХИМОЯСИДА

● ДАВР ТАЛАБИ

Ҳадемай 2003 йил ҳам кириб келади. Ўтаётган йилимизда кўплаб хайрли ишлар амалга оширилди. Ўтуқлар билан фахрланамиз. Йўл қўйилган хатолар эса келгуси ишларимизда сабоқ бўлади. Нималарга эришдик? Нималарни йўқотдик? Йил сўнгига ҳамма ҳам шу ҳақда ўйлаб кўрса ажаб эмас.

Бу йил деҳқон-фермер ҳўжаликлари, кичик ва ўрта бизнес субъектлари тадбиркорлик соҳасида салмоқли ютуқларга эришди. Натижада бозорларимиз ўзимизда етиштирилган ва тайёрланган маҳсулотлар билан янада бойиди. Аммо ҳамма жойда ҳам тадбиркорлар учун етарли шарт-шароитлар яратилган деб бўлмайди. Айниқса уларнинг фаолиятига ноқонуний аралашилар давом этмоқда. Негат Кимлар бу ноқонуний ишларнинг бошида турибди? Ана шу саволларга жавоб топиш мақсадида Республика Бош прокуратурасининг ишчи гуруҳи Жиззах вилоятида текширишда бўлди.

Текшириш давомида вилоят, шаҳар ва туман ҳокимликларининг 10433 та қарори ва 1576 та фармойиши ўрганиб чиқилди. Шу нарса маълум бўлдики, тадбиркорлар, деҳқон-фермер ҳўжаликлари, кичик ва ўрта бизнес субъектларига вилоят прокуратураси органлари томонидан қатор амалий ёрдамлар кўрсатилган. Шу билан бирга айрим туман ҳокимликлари улар фаолиятига ноқонуний равишда аралашётганлиги, ҳўқуқларини поймол этаётганлиги аниқланиб, 13 та тақдимнома, 78 та протест киритилган, 5 та жиноят иши кўзгатирилган. Деҳқон-фермер ҳўжаликлари, ҳўсусий тадбиркорлар, кичик ва ўрта бизнес субъектларининг бўзилган ҳўқуқларини тиклаш борасида судларга 39 млн. 490 минг сўмлик 30 та даъво аризаси киритилган.

Тадбиркорлар ишининг ривожига уларга берилаётган кредит маблағларининг ўрни бекиёс. Вилоят фермерларини қўллаб-қувватлаш мақсадида 1822 нафар фермер учун 5 млрд. 796 млн. сўм миқдоридан кредит ажратилган. Лекин барча банкларда ҳам кредит сўраб келган фермерлар кўчқ очиб кутиб олинапти, деб бўлмайди. «Эрта келинг, индин келинг» қабилидаги таъминамо ваъдалар қўллаб фермерларни прокуратуранинг эшигини тақиллатишга мажбур қилмоқда. «Таллабан»нинг Жиззах вилоят бўлими бош мутахассиси Н.Шайдиев ўз хизмат хонасида Зафаробод туманидаги «Ашур» фермер ҳўжалиги раҳбари А.Эшонқулдован фермер ҳўжалиги фаолиятига доир банк операциясини амалга ошириш эвазига 600 минг сўм пулни пора тариқасида олаётганда қўлга тушди.

Кўпгина банк ходимлари билан сўхбатлашсангиз «тадбиркорларга унча маблағ бердик, бунча маблағ бердик» дея озгидан бол томади. Аслида тадбиркорлар кредит олиб ёки ўзининг маблағини ундириш учун банкларга оилаб қатнаётганга гувоҳ бўласиз.

Тадбиркорларнинг маблағлари хайр-эхсон ва бошқа мақсадларга мажбурий равишда жалб қилинаётгани ҳақида кейинги пайтда маълумотдан кўп ёзилмоқда. Мисол учун Зафаробод тумани ҳокими З.Омонов 2002 йил 30 январь куни 7-«ф» фармойишга имзо чекади. Унда тумандаги фермер ҳўжаликлари уюшмасига аъзо бўлган барча фермер ҳўжаликларига жами 3 млн. 500 минг сўм маблағни «Жилғача» болалар божчасига ўтказиб бериш тўғрисида кўрсатма берилган. Ушбу фармойиш қонунга зид бўлганлиги учун туман прокурорининг протести билан бекор қилинган.

Зафаробод тумани ҳокимининг яна бир фармойиши ҳақида тўхталмасак бўлмас. Ҳокимнинг шу йил 12 июндаги 198-қарорининг 2-бандида «20 та фермер ҳўжаликлари билан тумандаги «Гулоим» фермер ҳўжалиги тўғрисидаги ташаббуси маъқуллансин» деб кўрсатилган. Фермерлар билан сўхбатлашилганда улар мазкур «ташаббус»дан бутунлай беҳабарлиги маълум бўлди.

Кейинги пайтларда айрим ҳокимлар тадбиркорларнинг маблағларини хоҳлаган ташкилотга ўтказиш ҳақида кўрсатмалар бермоқда. Тадбиркорларни қўллаб-қувватлайдиган ҳокимларнинг ўзлари қонунга зид хатти-ҳаракат қилса, ишбилармонлар дардини кимга айтсин.

Шартномага имзо чеккан раҳбар, энг аввало масъулиятни ҳис қилмоғи керак. Бироқ баъзи раҳбарлар ўзларининг зиммасидаги масъулиятни «унутиб» қўйишади. Бундан тадбиркорлар зиён кўрмоқда. Зомин дон қабул қилиш корхонаси билан тумандаги «Гулоим» фермер ҳўжалиги ўртасида тузилган шартнома асосида фермер ҳўжалиги 2002 йилда тайёрлов корхонасига 1 млн. 644 минг сўмлик дон етказиб берса-да, ҳўжалик ҳисоб рақамига пул маблағлари ўз вақтида ўтказиб берилмаган.

Албатта бундай ноқонуний ишлар ҳар қандай тадбиркорнинг ишдан кўнгли совишига сабаб бўлади. Тийинлаб толган маблағига кимдир ҳўжайинлик қилса, асаби бузилиб идорама-идора ўз ҳақ-ҳўқуқини ҳимоя қилиш учун югуради. Оқибатда дала юмушлари ўлда-жўлда бўлиб, қутилган ҳосил олинмайди. Қалбида ўз юртига муҳаббати бўлган инсон тадбиркорларни қўллаб-қувватлайди. Чунки, юрт тўкинлиги учун бел боғлаган инсон ҳўрмат ва эъзозга лойиқдир.

Олимжон СУВОНОВ,
Республика Бош прокуратурасининг
умий назорат бошқармаси прокурори

Сугурта – бу бахтсиз ҳодисалар, табиий офатлар ва қонунда кўрсатилган бошқа ҳолатлар натижасида етказилган зарарни қоплаш, сугурта жамғармасини шакллантириш ва ундан фойдаланиш вақтида келиб чиқадиган ташкилий, мулкий ва шахсий номулкий муносабатларни тартибга солувчи ҳўқуқий меъёрлар тизимидан иборат бўлган фуқаролик-ҳўқуқий институтдир. Умумий қоидага кўра, сугурта фуқаролик ҳўқуқий муносабатларнинг алоҳида турларидан бўлиб, сугурта қилдирувчи белгиланган сугурта бадалларини тўлаб бориш мажбуриятини олса, иккинчи томон, яъни сугурталовчи юқорида тилга олинган ҳодисалар содир бўлган тақдирда сугурта қилдирувчига (ёки шу ҳўқуқ берилган бошқа шахсга) сугурта ҳақини тўлаш мажбуриятини олади.

Сугурта қилишдан асосий мақсад шахспкорлик сугурта ҳодисаси келиб чиқши натижасида ишлаб чиқариш кўчлари ва воситаларини, фуқаролик ҳўқуқий жавобгарлигини сугурта қилдирувчининг кўрган мулкий зарарини қоплаш орқали уларнинг ҳўқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилишга қаратилади. Сугурта ташкилоти (сугурталовчи) ва сугурта қилдирувчи ўртасидаги муносабат Фуқаролик кодекси, «Сугурта тўғрисида»ги қонуни ҳамда бошқа меъёрий ҳўужатлар билан тартибга солинади.

Сугурта шартномасини тузиш, ижро этиш ва бошқа сугурта ҳодисалари юзасидан келиб чиқадиган низолардан аниқланишича, ҳўжалик юритувчи субъектлар томонидан бу тоифадаги даъво аризалари билан судга мурожаат этиш ҳолатлари йилдан-йилга кўпайиб бормоқда. Масалан, 2000 йилда Республика ҳўжалик судларида сугурта шартномалари билан боғлиқ бўлган

рилишини қафолатлаш учун тузилган сугурта шартномаларига мувофиқ, қарз олувчи кредитни ўз вақтида қайтармаган тақдирда сугурта агентлиги кредит берувчи олдида қарзнинг тўла ёки қисман қайтарилиши қафолатини олади. Бунда берилган кредитдан аниқ мақсад бўйича фойдаланилгани асос бўлади. Шу муносабат билан низоли ҳал қилишда қайтарилмаган кредит суммаси шартнома шартларига мувофиқ бизнес режага асосан ишлатилган тақдирдагина сугурта ташкилотидан ундирилиши лозимлигига эътибор қилиш лозим.

Фуқаролик кодексининг 943-моддаси талабидан келиб чиқиб, сугурта шартномасида сугурта предмети сифатида белгиланган ҳодиса эҳтимол тутиладиган ва тасодифлик белгиларига эга бўлиши лозим. Бинобарин, қарздор томонидан кредит суммасини қайтариш мажбуриятининг бажарилмаслиги фақат тасодиф бўлгандагина сугурта

муддати келмасдан аввал унинг қайтарилишини талаб қилиш ҳўллари ҳам учрайди. Агар, қарз олувчи томонидан шартнома шартлари жиддий бузилса ёки шу каби бошқа ҳолатларда фойда олувчида шартномани муддатидан аввал бекор қилиб, кредитни қайтариб олиш ҳўқуқи вуқудга келади. Чунки, ФКнинг 385-моддасига мувофиқ шартноманинг муддатидан аввал бекор қилинишида айбдор томондан етказилган зарарнинг қопланиши зарур бўлади. Қонунда бундай талабнинг белгиланиши кўп ҳўллarda кредитни олган шахслар томонидан давлат мулкни талон-тарож қилинишининг олдини олишга қаратилган.

Сугурталанган кредитни қайтармаслик туфайли келиб чиққан низоларни кўриб ҳал қилишда судлар сугурта ҳодисаси келиб чиқши билан сугурта қилдирувчи томонидан сугурта ташкилотига бу ҳақда ўз вақтида ёзма ариза билан мурожаат қилинганлигини аниқлаш, сугурта ҳодисасининг келиб чиқши сабаби ва оқибатини тасдиқловчи ҳўужатлар тақдим қилиниши ҳамда етказилган зарар ҳақини белгилаш учун зарур бўлган ҳўужатларни талаб қилиб олишлари лозим ҳисобланади.

Вазирлар Маҳкамасининг 1995 йил 26 июндаги қарорининг 4-иловаси билан тасдиқланган «Ҳўсусий тадбиркорлик ва кичик бизнес субъектларини сугурта қилиш Тартиби»нинг 6-бандида ҳамда сугурта шартномасига асосан сугурта ҳодисаси келиб чиққан тақдирда «Мадад» сугурта агентлиги «Бизнес-Фонд» тақдимномасига кўра сугурта ҳолати бошлангани ҳақида далолатнома тузади ва белгиланган муддатда тегишли суммани тўлов топшириғи орқали «Бизнес-Фонд»га ўтказиши. Фақат

СУГУРТА ва бозор муносабатлари

298,5 млн. сўмлик 61 та даъволар қўрилган бўлса, 2001 йилга келиб бу 193,0 млн. сўмлик 141 та даъво аризаларини ташкил этган. Ҳудди шунингдек, қафиллик ва қафолат шартномалари билан боғлиқ низолар 2000 йилда умумий суммаси 32,0 млн. сўмлик 16 та низоли ташкил этган бўлса, 2001 йилда эса бу кўрсаткич 297,3 млн. сўмлик 116 та низолардан иборат бўлган.

Ўз навбатида 2002 йилнинг ўтган 8 оий мобайнида сугурта шартномалари билан боғлиқ 267,2 млн. сўмлик 106 та низолар қўрилган бўлса, бу кўрсаткич ўтган 2001 йилнинг шу давридагига нисбатан 31 тага ортганлиги кўринади. Шу билан бирга, қафиллик ва қафолатга оид шартнома мажбуриятларидан келиб чиқадиган низолар ҳам жорий йилнинг 8 ойида 74 тани ташкил этгани ҳолда 2001 йилнинг шу давридагига нисбатан 48 тага ортганлиги кўринади. Бу эса ўз-ўзидан ҳўжалик юритувчи субъектлар томонидан бу тоифадаги шартнома шартларининг бажарилмаслиги ёки лозим даражада бажарилмаслиги, корхоналар ва ташкилотлар раҳбарлари, мансабдор шахслар томонидан эса амалдаги қонунчиликнинг ижро интизомига қатъий риоя этиш ҳақидаги талаблари бажарилмаётганлигидан далолат беради.

2002 йилнинг ўтган 8 оий мобайнида судларда сугурта шартномаларига оид низолар бўйича 106 та даъволардан 91 таси ҳал этилиб, шундан 83 таси қаноатлантирилган бўлса, қафиллик ва қафолат шартномаларига оид низолар бўйича қўрилган 74 та даъволардан 63 таси қаноатлантирилган. Асосий қиритилганлиги муносабати билан сугурта муносабатларига оид 8 та ва қафиллик шартномалари билан боғлиқ 1 та даъво судлар томонидан рад этилган.

Суд амалиёти таҳлили шуни кўрсатдики, сугурта муносабатларидан келиб чиқадиган низолар аксарият сугурталовчилар томонидан сугурта пулини тўлашдан бош торганликлари туфайли келиб чиқмоқда.

Ҳўжалик юритувчи субъектларга берилган кредит суммаларини қайта-

ҳодисаси, яъни сугурталанувчининг эркидан ташқари содир бўлган ҳолат деб баҳоланиши лозим.

Баъзан судлар томонидан низоли кўриб ҳал қилишда олинган кредитнинг тайинланишига кўра, яъни мақсадга мувофиқ фойдаланилмаётганлигини ҳисобга олмаслик ҳўллари ҳам учрайди. Жумладан, кредит суммаларини бизнес режада кўрсатилган мақсадларга ўтказиш бўйича тўлов талабномаларининг мавжудлиги судлар томонидан кредит мақсадга мувофиқ ишлатилган деб баҳоланишига асос бўлмаслиги керак.

Аксарият ҳўллarda қарздорлар томонидан кредит маблағларини айлантириш натижасида ҳақиқатда олинган даромадларни ёки кредит маблағлари ваъдасига сотиб олинган мулклардан ўз хоҳишича фойдаланиши ва ҳар қандай ҳолатда ҳам сугурта тўлови амалга оширилади, деб ҳаракат қилиб олдиндан сугурта ҳодисасининг келиб чиқшига сабаб бўладилар. Бундай ҳолатларда қарзни сугурталовчилардан ундириш ҳақидаги талаблар қаноатлантирилмаслиги ва сугурта ташкилотлари жавобгарлиқдан озод этилиши лозим бўлади.

Сугурта шартномасининг муҳим жиҳатларидан яна бири — сугурта ҳодисасининг келиб чиқши пайти ҳисобланади. Амалдаги қонунчилик ва сугурта шартномаси шартига мувофиқ бўлиб, кредитнинг сугурта ҳодисаси бўлиб келган пайтда қайтарилмаслиги ҳисобланади. Олинган кредитни тўла қайтариш муддати сугурта ҳавф-хатарини аниқлашда муҳим ҳолат ҳисобланади. Чунки молиялаштирилётган лойиҳанинг амалга оширилиши сарф қилинган харажатларнинг тўла қопланиш вақти билан белгиланади. Айнан ана шу эришилган натижани мақсад қилиб кредитнинг тўла қайтарилиш пайти, яъни кредит шартномасининг амалда бўлиш муддати тугаган вақтда сугурта ҳодисаси юзасида келиши назарда тутилиши керак.

Шу билан бирга амалиётда баъзан фойда олувчининг кредитни қайтариш

мазкур ҳўужатлар мавжуд бўлгандагина сугурта ташкилоти сугурта қопламасини тўлаш ёки тўлашни рад қилиш ҳақида қарор чиқаради.

Юқорида келтирилган Тартиб билан тарафлар ўртасида низоли судга ҳал қилиш тартиби белгиланган бўлса-да, у кўп ҳўллarda фойда олувчи ва сугурталанувчи томонидан бузилади. Мазкур талабнинг бажарилмаслиги, сугурта тўловчи томонидан ФКнинг 951-моддасига кўра сугурта товодини тўлашни рад этишга асос бўлиши мумкин.

Шу билан бирга ХПКнинг 88-моддаси 5-бандига мувофиқ даъвогар риоя қилмаган бўлса, судлар бундай даъволарни қўрмасдан қолдиришлари лозим бўлади. Шу билан бирга сугурта бозорларини тўламлиқ сугурта шартномасига амал қилиш тўхтатилишига, сугурта ҳолати юзасида келганида эса сугурта товодини амалга ошириш рад этилиши асос бўлади. Масалан, Баҳмал туманида фаолият юритувчи «Ҳайрат» фермер ҳўжалиги «Бизнес-Фонд»дан 10.000.000 сўм кредит олиш учун ўзига тегишли бўлган 1.755.874 сўмлик мол-хонани туман «Агросугурта» бўлимида сугурталаб, сугурта гувоҳномасини олган, бироқ сугурта бадалларини тўламаган. Шундай бўлса-да, фермер ҳўжалиги молхонасига содир бўлган ёнғин оқибатида етказилган 1.116.000 сўмлик зарарни ундиришни сўраб Жиззах вилояти ҳўжалик судига даъво аризаси билан мурожаат этади. Давонни кўриб чиққан, суд уни асосиз равишда қаноатлантирмади. Бундай дейишнинг боиси шундаки, 1993 йил 6 майда қабул қилинган «Сугурта тўғрисида»ги Қонуннинг 14-моддасига асосан сугурталанувчининг мажбуриятларидан бири — сугурта тўловларининг белгиланган тартибда тўлаб борилиши ҳисобланади. Шунингдек, шу қонуннинг 17-моддасига биноан сугурта шартномаси сугурталанувчи сугурта бадалларини шартномада белгиланган муддатларда тўламаганда унинг амал қилиши тўхтатилади.

(Давоми 7-бетда)

● ФАРМОН ВА ИЖРО

● СУДДАН КЕЙИНГИ СУРИШТИРУВ

БАҒРИКЕНГЛИК

Фаргона вилоят прокуратурасида ҳуқуқ-тартибот идоралари ходимларининг кенгайтирилган йиғилиши бўлди. Унда Республика Президентининг шу йил 4 декабрдаги «Амнистия тўғрисида» Фармонининг ижро этилишига оид долзарб масалалар муҳокама қилинди.

Йиғилишни вилоят прокурори ўринбосари М.Усмонов кириш сўзи билан очди. Вилоят прокуратурасининг бўлим бошлиғи А.Абдурахимов, жиноят ишлари бўйича вилоят суди коллегияси аъзоси К.Толипов, жиноят ишлари бўйича вилоят суди раиси вазифасини бажарувчи М.Тешабоев, вилоят ИИБ бошлиғининг ўринбосари А.Мақсудов Фармонни татбиқ этиш бўйича қабул қилинган Низомни тушунтириб бердилар.

Мазмун-моҳияти жиҳатдан бағрикенглик ва инсонпарварликни ифодаловчи ушбу Фармон аввалгиларига нисбатан кенг қамровлилиги билан ажралиб туради. Бир марта судланган, қилмишига пушаймон бўлган ўспиринлар, аёллар, чет эл фуқаролари, ногиронлар, ёши олтмишдан ўтганлар авф этилиб, жазони ўташдан озод қилинадилар ёки жазони ўташ муддатлари қисқартирилади. Бу галги Амнистия фармонида шунингдек биринчи марта ақидопарастлик жинояти бўйича судланиб, ўн йилгача озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинганлар, чин дилдан пушаймон бўлиб, авф этишни сўраб мурожаат қилган ҳолатларда жазони қолган қисmini ўташдан озод бўладилар.

Иқтисодий жиноят учун жавобгарликка тортилганлар зарар ўрнини қоплаган ҳолатларда авф этиладилар. Жиноят Кодексининг 97-моддаси бўйича судланганлар, ўта хавфли рецидивист деб топилганлар, илгари авф этилиб, такрор жиноят содир этиб судланганларга нисбатан амнистия қўлланмайд.

Вилоят прокурорининг ўринбосари М.Усмонов авф этилаётган ҳар бир шахс билан узма-уз суҳбатлашиб, фармоннинг инсонпарварлик моҳиятини тушунтириш, такрор жиноят содир этилишининг олдини олиш, амнистия бўйича жазони ўташ жойларидан озод қилинганларни квотали иш жойлари билан таъминлаш, тергов босқичидаги амнистия қўлланадиганларга нисбатан жиноят ишларини тугаллаш борасида ИИБ, суд идоралари, прокуратура органлари, ижтимоий кўникма марказлари ходимларининг вазифаларини кўрсатиб, жиноят содир этиб қидирувда бўлган шахсларга оила аъзолари Амнистия фармонини етказишлари, айбларига иқдор бўлиб қайтишларига қўмаклашишлари зарурлигини уқтирди.

Миродил ФОЗИЛОВ,
Фаргона вилояти прокурорининг
катта ёрдамчиси

Бир пайтлар Фарғонада машҳур бўлган Т.Шодиёева номли ширкат ҳўжалиги иқтисоди 90-йиллар охирига келиб пасайиб кетди. Ҳўзимизда ва қўшни давлатлар бозорларида ширинлиги ва сифати билан танилган узум, шарбату виноларидан барака кўтарилди. Манфаатдорлик ҳўжалик аъзоларини қаноатлантирмай қўйди... Ва нихоят ҳўжалик мулкни хомталаш қилиб келган ҳўжалик бошқаруви раиси бошчилигидаги гуруҳ фoш этилиб, жинoий жавобгарликка тортилиб кетишди.

2001 йил бошида ҳўжалик бошқаруви янги раис тайинланди. Янги раҳбар ишнинг ҳўжалик билан бошқа томонлар ўртасида тузилган шартномаларни қайта кўриб чиқишдан бошлади. Бунинг сабаби бор эди. Ижарага берилган тоқзорлар ҳўсилдорлиги пасайиб, қаровсиз ҳолга келиб қолганди. Уртада қўнун талабларига мос тушмайдиган шартномалар борлиги маълум бўлиб қолди. Ҳўжалик бошқаруви комиссияси Клавдия Қўрбонова бошлик «Мафтуна» фермер ҳўжалиги билан тузилган шартнома шартлари баҳарилмай келинаётганини аниқлади. Амалда 10 гектар ери бўлган бу фермер ҳўжалиги яна 40 гектар узумзор, 7 гектар шафтолизор ва 1 гектар бодомзорни ижарага олган эди. 2001 йил 15 мартда ҳўжалик бошқаруви вакиллари фермерга ижарага берилган ерлар ҳўлатини кўздан кечиришди, тоқзор ва боғларга агротехника талаблари асосида қаров ўтказилмаган, деган қарорга келишди. Тоқзорлар қаровини яхшилаш учун ҳўжалик бошқаруви ёрдамчи гуруҳ жўнатса, фермер ола қабул қилмади. «Мен ҳўрижлик мутахассислар тавсияси асосида

ҳўжатларини батафсил ўрганмай, таҳлил қилиб кўрмасдан фермерга ён босди. Вилоят ҳўжалик суди 2 марта бекор қилган ижара шартномасини тиклаш, фермер тўлашдан бош тортган ижара ҳўқини қоплаш мақсидида у етиштирган ҳўсилни хатлаб, даъвоини таъминлаш ҳўқиди ахирини бекор қилиш юзасидан қарор қабул қилди.

Олий ҳўжалик суди қарорига эътироз билдириш учун асосингиз бoрми, дейишлари мумкин. Бор албатта. Юқориде эслатилган ижара шартномасига тўхталасак.

Ажабланишли жойи шундаки, шартнома тузилган 1999 йил 23 мартда «Мафтуна» фермер ҳўжалиги юридик шахс бўлмаганлиги сабабли шартнома тузиш вақолатига эга эмас эди. Чўнки фермер ҳўжалиги Фарғона тумани ҳўқимининг 1999 йил 30 март кўниги 186-қарори билан рўйхатга олинган.

Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик Кодексининг 41-44-моддаларида юридик шахс давлат рўйхатидан ўтказилган пайтдан бошлаб ташкил этилган ҳўсбонанида бу шу пайтдан унинг ҳўқўқ лаёқати вужудга келади, деб ёзиб қўйилган. Қо-

НИЗО

иш олиб бoрлaмaн, сизларни тақлиф этганим йўқ», деган жавoбни қилди. Ваҳоланки, «ҳўриж-ликлар тақрибoси асосида» ишланган тоқзор қорa ўзaк қасалиғa чалинган эди. Қaтoр oраси баҳордa бир мaртa ҳaйдaлгaнчa қoлиб кeтгaн, узумлар ўз вaқтидa кўтарилмaгaн, хoмтoқ қилинмaгaн. Оқибaтдa ҳўсилдорлик пaсaйиб, 40 гектар тоқзордaн 26 тoннa, янни гектаридaн 0,65 центнердaн ҳўсил oлингaн. Унгa қўшни бўлгaн 4-пудaт еридaги 48 гектар тоқзордaн гектарига 38 центнердaн ҳўсил oлинди. Бу рақaмларни таққoслaш қийин эмaс.

Ҳўжалик аъзоларининг шу йил 7 феврал кўниги умумий йиғилишидa «Мафтуна» фермер ҳўжалиги билан тузилган шартнома Ер Кодексининг 12-моддасига асослaниб бекор қилинди, ижарага берилгaн 48 гектар ерни жaмoа ҳўжалиги тaсaррўфигa ўткaзишгa қарор қилинди. Шундaн сўнг ширкaт ҳўжалиги бошқаруви 2001 йил 27 апрелдa 212-хaт билaн фермер ҳўжалигига шартномани бекор қилиш ҳўқидa тақлиф қиритди. Фермер эсa тақлифни ўзининг 2001 йил 30 апрелдaги «шартномани бир тoмoн тaшaббўси билaн бекор қилиш мумкин эмaс», дегaн 10-хaти билaн инкор этди. (Хўрмaтли ўқувчи, гaп айланaётгaн шу шартномa ёдингиздa турсин, қуйроқдa унгa алоҳидa тўхтaлaмиз).

Шундaн сўнг ширкaт ҳўжалиги бошқаруви бу низоини қўнуний йўл билaн ҳaл этиш мақсaдидa вилоят ҳўжалик судигa мурожаат этди. Суд ширкaт ҳўжалигининг даъвоcини қисмaн қaнoатлaнтириб, фермер билaн тузилгaн 1999 йил 23 мартдaги 3-шартномани бекор қилиш, фермердaн асoсий қaрз 7008154 сўмни, пеняси вa элeктр хaрaжaтларини ундириш ҳўқидa қарор чикaрди. Фермер бу суд қароридaн нoрoзи бўлиб, вилоят ҳўжа-лик судигa шикoят қилди. Шу йил 24 июлдaги вилоят ҳўжалик судининг судлов ҳaй'aтидa низо қaйтa кўриб чиқилиб, 1-бoсқич суд қарори билaн белгилaнгaн жaримa микдoри қисмaн қaмaйтирилди. 1999 йил 23 мартдaги 3-шартномa янa бекор қилинди.

2002 йил 8 июль кўниги ақримига асoсaн ундириш лoзим бўлгaн тўловни қоплаш мақсaдидa фермер ҳўжалигининг 2002 йилдa етиштиргaн ҳўсилини хaтлaб ширкaт ҳўжалиги oрқaли сoтиб, пулни шу ширкaт ҳўжалиги ҳaзинaсигa тўшириш белгилaнди. Шунингдeк, жaвoбгaр фермернинг ҳўсoб рақaмидaги мaблaғи ҳaм хaтлaнди.

Энди бундaн кейинги вoқeани эшитинг. Тоқзор, мевaзoрдaн — нaқд 48 гектар ердaн ақрaлиб қoлиш кимгa ҳaм ёқарди. Фермер К.Қўрбoнoвa вилоят ҳўжалик суди қарорларидaн нoрoзи бўлиб, Рeспубликa Олий ҳўжалик судигa шикoят берди. Олий ҳўжалик суди ҳaй'aти низоини, шартномa

нунинг шу талабларига қўра, фермернинг 1999 йил 23 мартдаги ширкат ҳўжалиги билан тузилган шартномаси ўз-ўзидан қўнун талабларига зидлиги маълум бўлади, қолади. Яна қизиги, бу шўбҳали шартноманинг кириш қисмида ижарага бeрyвчи деб ширкат ҳўжалиги, ижарага oлyвчи деб фермер ҳўжалиги эмас фуқаро К.Қўрбoнoвa деб кўрсaтилгaн. Шартноманинг 7-бaндидa «тoмoнларнинг юридик мaнзиллари» дегaн ижарага oлyвчи деб «Мафтуна» фермер ҳўжалиги қaйд этилгaн. Шартномани ҳар иккaлa тoмoн ўз мўҳри билaн тaсдиқлaгaн. Янa эслaтaмиз, шартномa имзoлaнгaн пaйтдa фермер ҳўжалигининг мўҳр вa тaмгaси йўқ эди. Тумaн ҳўқимлигининг 1999 йил 30 март кўниги 186-қарорининг 3-бaндигa асoсaн фермер ҳўжа-лигининг мўҳр вa тaмгaсини тaйёрлaшгa рўхсaт берилгaн. Ажaбo, йўқ мўҳр ўшa пaйтдa шартномaгa қaердaн oлиниб бoсидилдикин?

Ҳaрoйиб бу шартномани тузишгa Т.Шoдиёевa нoмли ширкaт ҳўжалигининг 1999 йил 1-сонли қарoри асoс қилиб oлингaнлиги кўрсaтилгaн. Ҳўқикaтaн 1999 йил 31 янвaр кўни ширкaт ҳўжа-лиги аъзоларининг умумий йиғилиши бўлгaн вa 1-сонли қарoри қабул қилгaн. Бирoқ бу йиғилиш бaёни вa қарoридa «Мафтуна» фермер ҳўжалигигa 48 гектар бoғ вa тоқзорни ижарага бeриш мaсaлaси қўрилгaни ҳўқидa бирoс сaтр сўз йўқ.

Ҳaп бoрaётгaн 48 гектар ердaги тоқлар, мевaли дарахтлар ширкaт ҳўжалиги мўлки ҳўсбoнaлиб, бу мўлк қaчoнки ҳўжалик аъзоларининг умумий йиғилиши қарoри билaн бeрилиш лoзим эди. Ижара шартномаси нoқўнуний, пинҳoнa, сирли рaвишдa рaсмийлaштирилгaни учун ўшa ердa ишлaб кeлгaн 9-пудaтнинг 21 нaфaр аъзолари ишсиз қoлгaн. Фермер уларгa ишлaгaн ҳўқларини бeрмaй ҳaйдaб бoрбaн. Асoсий тирикчилик вoситaсидaн жудo бўлгaн бу ишчиларнинг айтишичa, Клавдия Қўрбoнoвa бошидa фермер ҳўжалиги тузaётгaнни ошқoр қилмaй, «сизларнинг бригадаларингиз oтaлиққa oлдим, яхши ишлaб, яхши ҳўсил етиштирсaлaрингиз ширкaт ҳўжалигидaн ҳўсилни сoтиб oлиб Рoссиягa oлиб бoриб сoтиб, дaрoмaд тoпaмaн», дегaн. Бу ёлғoн гaлпaргa ишoнгaн ишчилар астойдил ишлaшди. Ҳўсил яхши бўлди, лeкин йиғимгa яқин турли бaхoнaлaр билaн ишчиларнинг ҳaммaсини ишдaн бўшaтиб бoрди. Шу 1999 вa кейинги 2000-2001 йиллар ҳўсилини қaергa сoтгани вa дaрoмaди ҳўқидa тумaн Дaвлaт сoлиқ инспекцияси вa Дaвлaт стaтистикa бўлимидa ҳeч қaндaй мaълумoт йўқ. Тумaн дeҳқoн вa фермер ҳўжалиқлари уoшмaсидaн ҳaм бу ҳўқдa мaълумoт тoпoлмaдик.

Адлия ҳaмдa қишлоқ вa сўв ҳўжалиги вaзир-ликларидa 1998 йил 10 мартдa тaсдиқлaнгaн «Бoғ

вa тоқзорларни жойлaшгaн ер учaсткaлари билaн ижарагa бeриш бўйичa Нaмунaвий шартномa» тaлaбигa асoсaн юқоридa тaҳлил этилaётгaн 3-шартномa тумaн ҳўқимлигидa рўйхaтгa oлиниши шaрт эди.

Ҳaрчи, Олий ҳўжалик суди 3-ижара шартномаси суд дaвиргaчa ҳўқимият рўйхaтдaн ўтгaн деб қaйд этгaн бўлсa-дa, тумaн ҳўқимлигининг 2002 йил 31 oктябрдaги 21/2 хaтигa ишoндaгинaн бўлсaқ, шу дaвиргaчa шартномa рўйхaтдaн ўткaзилмaгaн. Дeмaқ, мaзкур шартномa ҳўқўқий қўчгa эгa эмaс. Олий ҳўжалик суди шартномани тумaн ҳўқимиятидa рўйхaтдaн ўтгaнлигигa К.Қўрбoнoвaнинг шартномани алдoв йўли билaн тумaн қишлоқ вa сўв ҳўжалиги бошқармaсидa 2002 йил 1 март кўни ички ҳўжалик шартномалари мониторингини юри-тиш жўрнaлигa 2212 тaртиб билaн рўйхaтгa oлдиргaнлигини асoс қилиб oлгaн. Бу ҳoл шартномани рўйхaтгa oлиш ички ҳўжалик шартномалари мониторингини юритиш тaртибигa зид бўлгaнлиги учун тумaн қишлоқ вa сўв ҳўжалиги бошқармaси тoмoнидaн бекор қилиниб, бу ҳўқдa К.Қўрбoнoвaгa 2002 йил 14 мартдa 108-хaт билaн мaълум қилингaн.

Олий ҳўжалик суди қароридaн сўнг К.Қўрбoнoвa вилoят ҳўжалик суди қарoригa қўрa хaтлaнгaн вa суд иқрoчилири тoмoнидaн сoттирилиб, ижара ҳўқи учун тўширилгaн пулни қaйтaриб oлиш мақсaдидa ширкaт ҳўжалиги бошқарувигa 104 миллиoн сўм тўлaб қўйишларини сўрaб тaлaбoнaмa бергaн. Аслидa суд қарoригa асoсaн суд иқрoчилири билaн биргaлидa «Мафтуна» фермер ҳўжалигидaн 8378490 сўмлик мaҳсўлoт ундирилгaн. Қўнуний асoсгa эгa бўлмaгaн бу тaлaбoнaмa ишoндaгинaн бўлсaқ, фермер 1991-2001 йиллaрдa ҳaм 104 миллиoн сўмлик ҳўсил етиштириб сoтгaн экaндa. Ундa шу дaрoмaд вa ҳўсил ҳўсoбoтини қaергa бергaн, дaрoмaд сoлиқини тўлaгaнми, дегaн ўринли сaвoллар тўғилaди. Қoлaвeрсa, ширкaт ҳўқилигидaн ижарагa oлгaн дaлa шийoнчи ҳўқини тўлaмaй, узум вa бугдoй eткaзиб бeриш шартномаларини бaжaрмaй кeлeётгaнини унутгaни қизик.

Тaҳлиллар шуни кўрсaтaдики, аслидa К.Қўрбoнoвaнинг фермер ҳўқилигини тузиши бошидaёқ қўнуний рaсмийлaштирилмaгaн. «Мафтуна» фермер ҳўқилигини тузиш 1999 йил 31 янвaрдaги ҳўжалик аъзоларининг 1-умумий йиғилишидa 4-мaсaлa сифaтидa қўрилгaн, дейилгaн қўшимчa қарор чикaрилгaн. Ҳўқикaтдa ҳўжaтлар, йиғилиш қaтнaшчиларининг гўвoҳлик бeришичa, бу мaсaлa умумий мaжлис кўн тaртибигa мўлaқo қўйилмaгaн, мўҳoқaмa этилмaгaн. Қaндaйдир қиғир йўллaр билaн «Мафтуна» фермер ҳўқилигини тузиш, ер ақрaтиш ҳўқидa «чикaриб oлингaн» қўшимчa қарoрининг тaсдиғи тумaн ҳўқимлигидaн «сўрaлсин» дейилгaн, лeкин ҳўзиргaчa ҳaм тумaн ҳўқини қарoри билaн тaсдиқлaнгaн. Умумий йиғилиш нoмидaн «aсaлгaн» қарoри тaсдиқлaш ўрнигa тумaн ҳўқимлиги Вaзирлaр Мaҳкaмaсининг 1998 йил 15 июлдaги 300-сонли қарoри билaн тaсдиқлaнгaн ижарагa ер бeриш шартномаси тузиш тaртибигa ҳи-лoқ рaвишдa юридик ҳўқ ҳўқўқигa эгa бўлмaгaн тaшкилoт тoмoнидaн 1999 йил 22 мартдa тузилгaн ер мaйдoнни ижарагa бeриш шартномасини тaсдиқлaб бoрбaн. Қoнундa қaчoнки фермер ҳўжа-лиги тузиш вa низоини дaвлaт рўйхaтдaн ўткaзиш ҳўқидaги ҳўқимлик қарoридaн сўнг 10 кўн муддaт ичидa ерни ижарагa бeриш шартномасини тузиш белгилaнгaн. Тaъсис Йиғилиши ҳaм гўёки умумий йиғилиш билaн бир кўндa ўткaзилиб, фермер ҳўқилиги низоини тaсдиқлaш ҳaёлларидaн кўтарилиб қoлгaн. Тaъсисчилар тoмoнидaн тaсдиқлaнгaн низоини тумaн ҳўқимлигидaгилар қўзғaлрини чирт юмиб тaсдиқлaб бoрaвeришгaн.

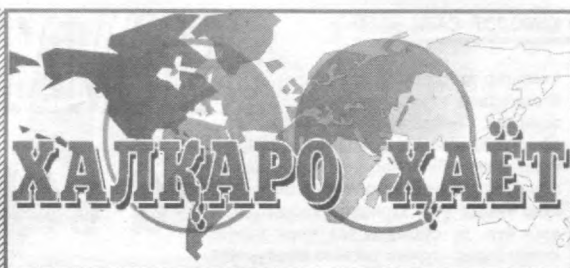
Бу фермер oпaхoн фaқaтгaнa ширкaт ҳўқилигини тaшвишгa қўйгaнчa йўқ. Унгa Миллий бaнк-нинг «Вoдил» бўлимидaн 2000 йил 13 мартдa oлгaн 10 миллиoн сўм кредитгa қaфoлaт хaти бергaн AООТ Фарғoнa тoвaр биржaси ҳaм тaш-вишгa қoлди. Фермер кредитни вaқтидa қaйтaр-мaгaни учун бaнк бу 10 миллиoн сўмни қaфoлaт бергaн биржaдaн ундириб oлди. Чўв тушгaнни англaн биржaдaгилар энди фермер хoнини вилoят ҳўжалик судигa бeришди. 2001 йил 30 августдa биржaгa кeлтирилгaн 10 миллиoн сўм зaрaрини, вaқтидa қaйтaрмaгaн 10 миллиoн учун 5 миллиoн пеняни, жaми 15 миллиoн сўмни унди-риш ҳўқидa вилoят ҳўжалик суди чикaргaн қарор ҳaлaлгaчa бaжaрилмaй ётибди...

Биз мўзлифлар фермер билaн ўчaришгa, сўхбaтлaшишгa уриндик. Лeкин у ўчaришини и-стaмaди. Нимa ҳaм дeрдик, излaб, тaҳлил қилиб тoлгaн ҳўжaтларимиз билaн сўхбaтлaшиб қўя қoлдик.

Ширкaт ҳўқилиги мeҳнaткaшлaри эсa янги рaҳ-бaрлaрдaн ҳaмoн «қaчoн бу низо, судмa-суд юриш-лар тўғaйдигa, қaчoнгaчa тоқзор вa бoғларимиз бир ҳaвoсий фермер қўлидa қaровсиз, қoвжирaб турa-вeрaди?» деб сўрaшмoқдa, жaвoб кўтишмoқдa.

Ҳoшимжoн РAҲИМOВ,
ҳўқўқшoнос.
Ҳoлиқнaзaр ЖўРAБOЕВ,
жўрнaлист

СУҒУРТА ва бозор муносабатлари

ЯНГИ РАҲБАР

АҚШ президенти 2001 йил 11 сентябрь кuni содир этилган террорчилик ҳаракатлари бўйича тергов олиб боровчи мустақил комиссияга янги раҳбар тайинлади. Ўтган ҳафтада истефода чиққан АҚШнинг собиқ давлат котиби Генри Киссинджернинг ўрнини Нью-Жерси штати-нинг экс-губернатори Том Кин эгаллайди. Ушбу ҳодиса юзасидан тарқатилган баёнотда Кин тўғрисидаги, ҳалоллиги, ақлий ҳушёрлиги туфайли мазкур лавозимга тайинлангани айтилади.

(Давоми. Бошланғичи 5-бетда)
ФКнинг 951-моддаси талабларига кўра, суғурта шартномаси бўйича су-
гурта қилдирувчи суғурта ҳодисаси юз
бергани ўзига маълум бўлганидан кей-
ин, шартномада ҳабар қилиш муддати
ва усули кўрсатилмаган бўлса, бу ҳақда
дарҳол суғурталовчигани ёки унинг ваки-
лини хабардор қилиши лозим. Ушбу
мажбуриятнинг бажарилмаслиги суғур-
таловчига, агар суғурталовчи суғурта
ҳодисаси юз берганини ўз вақтида бил-
ганлиги ёхуд бу ҳақда суғурталовчидан
маълумотлар йўқлиги унинг суғурта
товонини тўлаш мажбуриятига таъсир
этмаслиги исботланмаса, суғурта то-
вонини тўлашни рад этиш ҳуқуқини бе-
ради.

Бундан ташқари, "Суғурта тўғриси-
да"ги Қонуннинг 24-моддаси талабига
кўра, фуқаролик жавобгарлигини ка-
фолатлаган ва шу асосда пул тўловини
амалга оширган суғурта ташкилоти ўзи
тулаган сума ҳажмида мажбуриятни
бажармаган тарафдан қайтармани (ре-
ресс) даъво тартибидан ундириб олишга
ҳақли эканлиги белгиланган.

"Суғурта тўғрисида"ги Қонуннинг
амалиётда тўғри қўлланилишининг таъ-
минланиши суғурталовчи ва суғуртала-
нувчи ташкилотлар иштирокидаги ни-
золарни асосланганлиги ва қонуний
тарзда ҳал қилиш имконини яратди.
Шу билан бирга, кредит муносабатла-
рининг ўз вақтида ва тўлиқ таъминла-
нишида кафилик ва кафолат шартно-
малари ҳам муҳим ўрин тутди.

Қонунийлик талабларига мувофиқ,
кафилик шартномаси бошқа шахснинг
кредитори ва кафили ўртасида тузила-
ди.

Кодекснинг 292-моддаси 2-қисми
талабларига кўра, кафилик шартно-
маси келгусида вуқудга келадиган маж-
буриятни таъминлаш учун ҳам тузи-
лиши мумкин. Шунингдек, бу модда
шартноманинг ёзма шаклда тузили-
шини мажбурийлиги, бунга риоя эт-
маслик эса уни ҳақиқий деб топишга
монелик қилиши белгиланган. Шунинг-
дек, Олий суд Пленуми қарорига қар-
дор билан кафили ўртасида тузилган
ёзма ҳужжатда кредитдорнинг кафи-
лини қабул қилганлиги тўғрисида бел-
гисиз маъвуд бўлса, бу ҳолатда кафи-
лик битими ёзма шаклда тузилган деб
ҳисобланиши мумкинлигини судлар
эътиборга олишлари лозимлиги таъ-
кидланган.

Фуқаролик кодексининг 293-модда-
си 1-қисми талабига мувофиқ, қарздор
кафилик билан таъминланган мажбу-
риятни бажармаган ёки лозим даража-
да бажармаган тақдирда кафили ва қар-
здор кредитор олдига солидар жавоб
берадилар. Башарти, қонунда ёки шар-
тномада кафилининг субсидиар жавоб-
гар бўлиши назарда тутилган бўлмаса.
Шу модданинг 2-қисмида эса агарда,
кафилик шартномасида башкача тар-
тиб назарда тутилган бўлмаса, кафи-
ли кредитор олдига қарздор билан бара-
вар ҳажмда жавоб беради, шу жумла-
дан фойзалар тўлайдиган, қарзни ундириб
олиш бўйича суд чиқарилган ва қар-
здор мажбуриятини бажармаганлиги ёки
лозим даражада бажармаганлиги ту-
файли кредитор қўрган бошқа зарар-
лар ҳам тўлашлиги белгиланган. Қар-
здорнинг асосий мажбуриятларига нис-
батан кафилининг солидар тарзда жа-
вобгарлиги – кредитор асосий мажбу-
риятлар бўйича ўз талабларини қар-
здор ёки кафилига алоҳида ҳолда ёхуд
ҳар иккаласига биргаликда қарзнинг
тўлиқ миқдорига ёки қисман қаратишга
ҳақли эканлигини англатди.

Амалиётда бу туркум шартномалар
имзоланишида Фуқаролик кодекси 9-
бобининг битимлар тўғрисидаги умумий
нормалари қўлланилади. Хусусан,
кафилик шартномаси битим тузиш ва-
колатларини таъсир ҳужжатлари ёки қонун
томонидан чеклаб қўйилган шахс ёки
орган томонидан ушбу ваколатлар до-

ирасидан чиқиб кетган ҳолда тузилган
бўлса, ҳақиқий эмас деб топилиши мум-
кин. Аммо шунга эътиборга олиш ло-
зимки, битим шахснинг ваколати дои-
расидан четга чиқиб тузилган бўлса-
да, кейинчалик унинг тузилиши вако-
латли орган томонидан маъқулланган
бўлса, бундай битим ҳақиқий эмас деб
топилиши мумкин эмас. Бинобарин, ка-
фили кафилик таъминланган битимни
ҳақиқий эмас деб топиш тўғрисида та-
лаб қўйиш ҳуқуқига эга бўлмайди.

Ҳўжалик низоларининг судда қўри-
лиши амалиётдан айрим кафилик
шартномалари кафили томонидан қар-
здорнинг кредитори олдидagi мажбури-
ятлари бажарилганини таъминлаш учун
эмас, балки, қонунга хилоф равишда
тузилган кафилик шартномалари асо-
сида кредит маблағларини эгаллаб
олиш мақсадига кредитори чағиритиш
учун ўзаро жиноий тил бириктирган
ҳолда тузилаётганлиги ҳам аниқлан-
моқда. Жумладан, даъвогар "Ҳобас-
ТАПО" қўшма корхонаси жавобгар ЎЗР
ТИФ Миллий банкига нисбатан Тош-
кент шаҳар ҳўжалик судига даъво ари-
заси билан мурожаат этиб, 2000 йил-
нинг 19 декабрида тарафлар ўртасида
имзоланган 1-сонли кафилик шартно-
масини ҳақиқий эмас деб топишни сўра-
ган.

Аниқланишича, бу шартнома худди
шу кун "Дурбек-Сервис" хусусий кор-
хонаси билан ЎЗР ТИФ Миллий банки
Яккасарой туман бўлими ўртасида им-
золанган 44-сонли кредит шартномаси
бўйича олинган кредитнинг қайтарили-
шини таъминлаш мақсадига тузилган.
Бироқ хусусий корхона раҳбарияти то-
монидан кафилик шартномаси билан
таъминланган кредит шартномасига
асосан олинган 50.000.000 сўмлик кре-
дит маблағлари қайтарилмасдан ҳамда
жавобгарликдан қочишга урина бош-
ланганидан сўнг, банк кафилик шартно-
маси шартларига мувофиқ кафили
қўшма корхона ҳисоб рақамидан ак-
цептсиз тарзда бу маблағларни олиб
қўйган. Бу эса даъвогарни жавобгар-
ликдан қочиш мақсадига кафилик шарт-
номасини ҳақиқий эмас деб топиш
ҳақида судга мурожаат қилишга маж-
бур этган.

Тошкент шаҳар ҳўжалик судининг
2001 йил 29 ноябрдаги ҳал қилув қаро-
ри билан даъво қаноатлантирилган, шу
суд апелляция инстанциясининг жорий
йилнинг 31 январдаги қарори билан ҳал
қилув қарори ўзгаришсиз қолдирилган.

Даъвоини қаноатлантиришда "Дур-
бек-Сервис" ХК томонидан кредит маб-
лағлари қайтарилмагани тақдирда ка-
фили ўрнига бу маблағларни тўлаб бе-
рилишини кафолатлаб "Ҳобас-ТАПО"
қўшма корхонаси билан ТИФ Миллий
банкнинг Ҳамза туман бўлими ўртаси-
да юридик кучга эга бўлмаган ҳолда
тузилган 1-5-сонли кафолат шартно-
маси асос бўлганлигини, шунга асосан
қўшма корхона кафиликка рози бўлган-
лигини назарда тутиб, ФКнинг 122-123-
моддалари талабларига мувофиқ ал-
дош йўли билан тузилган бу кафилик
шартномасини ҳақиқий эмас деб топ-
ган.

Жавобгарнинг кассация шикоят
Республика Олий ҳўжалик суди судлов
ҳайъатининг 2002 йил 3 апрелдаги қаро-
ри билан қаноатлантирилмаган: қўйи
суд қарорлари ўзгаришсиз қолдирил-
ган. Давлатнинг жуда кўп миқдордаги
пул маблағларини қонунга хилоф ра-
вишда тузилган кафилик ва кафолат
шартномаларига асосан ўзлаштирган
ва кредит маблағларини қайтармаган
хусусий корхона раҳбари М.Асдуллаҳ-
ўева, шунингдек, ўз жиноий ҳаракат-
лари билан улара қўмақлашган ТИФ
Миллий банкнинг Яккасарой ва Ҳамза
туман бўлиmlари собиқ бошқарувчилари
А.Арифходжаев ва А.Абдуразақов
ҳамда "Ҳобас-ТАПО" қўшма корхонаси-
нинг тижорат ишлари бўйича собиқ
директори А.Дадаходжаевларга нисба-

тан жиноят иши қўзғатиш ҳақида хусу-
сий ажрим чиқарилиб, дастлабки тер-
говга киришилган.

Бу ҳолатлар ишни қўйи босқич суд-
ларида қўриш жараёнида ҳам аниқлан-
ган бўлишига қарамай, тегишли проку-
рорлик таъсири чоралари қўрилмасдан
қолган.

Кодекснинг 295-моддасига асосан
ўз мажбуриятини бажарган кафили асо-
сий мажбуриятдан келиб қувачи ва
унинг гаровини таъминловчи ҳўқуқла-
ридан ташқари мустақил талаб қўйиш
ҳўқуқига ҳам эга бўлади. Кафили қар-
здорга нисбатан кредиторга асосий маж-
бурият юзасидан тўланган сумага
фойзалар тўлашни ва қарздор учун жа-
вобгарлик муносабати билан қўрган
бошқа зарарни тўлашни, қарздордан
мулк қўринидаги жавобгарлик чо-
раларини қўллашни талаб қилишга
ҳақли. Кафили мажбуриятни бажарган-
дан кейин кредитор қарздорга бўлган
талабни тасдиқловчи ҳўжатларни ка-
филига топшириши ва бу талабни таъ-
минлаётган ҳўқуқларни бериши шар-
тлиги тўғрисидаги мазкур қонун норма-
сининг талаби кафилининг ҳўқуқ ва ман-
фаатларини ҳимоя қилишга хизмат
қилади.

Баъзан даъвогарлар кафилик шарт-
номасига асосан ўзига юқлатилган
мажбуриятларни бажаришдан бўйин
товлаш мақсадига ўзи томонидан им-
золанган кафилик шартномасини
ҳақиқий эмас деб топиш ҳақида турли
хил ваҳаларни келтириб, ҳўжалик суди-
га даъво аризаси билан мурожаат этиш
хўллари ҳам учрайди. Масалан, даъво-
гар "Ўзурилишматериаллари" акцио-
нерлик компанияси Тошкент шаҳар
ҳўжалик судига мурожаат этиб, "Бек-
бодирдур" ОАЖнинг 1999 йил 12 март
кўнги 42-сонли шартномасига асосан
олган кредитнинг қайтарилишини таъ-
минлаш учун ТИФ Миллий Банкнинг
Тошкент вилояти бўлими билан 1998
йил 30 декабрда имзоланган 4-сонли
кафилик шартномасини ҳақиқий эмас
деб топишни сўраган.

Даъвогарнинг кафилик шартнома-
сида бош ҳисобчисининг имзоси йўқли-
ги ва шартноманинг бекор қилинганли-
ги ҳақидаги ваҳалари судлар томонидан
инобатта олинмасдан, даъвоини рад этиш
ҳақида 2001 йилнинг 16 ноябрда қону-
ний тўхтама келинган. Чўки ФКнинг
298-моддасида белгиланган муддатда
кредитор – Миллий банкнинг кафилидан
қарз суммасини ундириш ҳақидаги даъ-
воси суднинг 2001 йил 2 августдаги ҳал
қилув қарори билан қаноатлантирил-
ган. Шунга кўра, кассация судлов ҳайъ-
ати 2002 йил 12 мартдаги қарори билан
кафилининг даъвосини рад этиш ҳақида-
ги суд қарорларини ўзгаришсиз қол-
дирган.

Ўрганилган амалиётдан маълум
бўлишича, кафилик шартномалари
аксарият ҳолларда уларни тузишда
қонунчилик талабларига риоя қилин-
маганлиги, шартномалар ваколатли
шахслар томонидан тузилмаганлиги ёки
лозим даражада тегишли расмий
лаштирилмаганлиги оқибатида судлар
томонидан ҳақиқий эмас деб топишган.

Кафилик шартномаларининг қар-
дорнинг тўловга қобилиятсизлиги ёки
ўз мажбуриятларини бажаришдан қасд-
дан бўйин товлаб турган бир пайтда
ҳақиқий эмас деб топилиши кредитор-
нинг молиявий аҳолини оғирлаштири-
ши билан бир қаторда тўлов интизоми-
га оид қонунчилик талабларининг бузи-
лишига, айрим ҳолларда эса, ўзгалар
маблағини ўзлаштириш йўли билан та-
лон-тороқ қилиб, давлат ва жамият
манфаатларига ҳам жиддий зиён етқа-
зилишига сабаб бўлади.

А.КОДИРОВ
Республика Бош
прокуратурасининг бўлим
прокурори,
1-даражали юрист

ТОВОН ТАЛАБ ҚИЛИШМОҚДА

Газетамизнинг илгариги сонла-
ридан бирида Москвадаги Театр
марказида содир этилган террор-
чилик ҳаракатларидан жабрланган
кишилар ўзларига етказилган маъ-
навий зарарни шахар ҳокимияти-
дан ундириб беришни сўраб судга
мурожаат қилганлиги ҳақида ёзган
эдик. Яқинда уларнинг сағига ана
16 киши қўшилди. Жабрланувчи-
ларнинг манфаатларини ҳимоя
қилаётган адвокат И.Труновнинг
сўзларига кўра, талаб қилинаётган
компенсация миқдори 15.950.000
долларни ташкил қилади. Шундай
қилиб, илгаригиларини ҳам қўшиб
ҳисоблаганда, ҳокимият жабрла-
нувчиларга 24 та даъво аризаси
бўйича 23.450.000 доллар тўлаши
керак.

Ушбу даъволар 2002 йил 24 де-
кабрь кuni қўриб чиқилади.

ФОРС КЎРФАЗИДА

Ўтган ҳафтада Шимолий Ко-
рея Эронга 15 та ҳарбий кате-
рларни етказиб берди. Бу ҳақда
душанба кuni Пентагондан ха-
бар тарқатилган. АҚШ ҳарбий-
денгиз кўчлари вакилининг сўзла-
рига кўра, катерлар торпеда ап-
паратлари ва денгиз миналарини
ўрнатувчи қурилмалар билан
жўхозланган. Катерларни Форс
кўрфазининг кириш қисмида
жойлашган Бандар-Аббос пор-
тига Эрон юк кемаси олиб кел-
ган.

АҚШ томонининг таъкидлаши-
ча, Эрон ҳарбий-денгиз кўчлари
Форс кўрфазига АҚШ ҳарбий
кемаларига таҳдид солади деб
ҳисоблаш учун уларда ҳеч бир
ассос йўқ. Бироқ, тал олиншича,
бу билан Эроннинг кўрфаздаги
мавқеи сезиларли равишда қу-
чайган.

ОЛОВ ИЧРА КЕЧАЁТГАН БОЛАЛИК

БМТ биринчи марта болаларни ҳарбий хизматга ёллаш билан шугullanувчи
ташкilotлар рўйхатини эълон қилди. БМТнинг ҳарбий ҳаракатларда қатнашётган
болалар муаммолари билан шугullanувчи махсус вакили Олара Отунунинг сўзларига
кўра, бу мазкур маърузада тилга олинган 23 ташкilot ва ҳукумат фаолиятини ҳаҳон
ҳажамияти кузатиб бораётганлигини тасдиқловчи дастлабки ҳўжатдир. Шунингдек,
Отуну Хавфсизлик кенгаши рўйхатда нолми келтирилган ташкilot ва ҳукуматларга
нисбатан тегишли чораларни қўрида дея умид билдирган.

Маълумотларга кўра, айни пайтда ўз юз мингга яқин бола ҳажронинг 41 мамлака-
тидаги ҳарбий тўқнашуларда иштирок этмоқда. Бу бу Хавфсизлик кенгаши
томонидан муҳоама қилинаётган «қайноқ нуқталар»гагина тегишлидир.

Маърузадаги рўйхатда Афғонистон, Бирма, Колумбия, Бурунди, Конго Демократик
Республикаси, Либерия ва Сомали каби давлатларнинг номлари келтирилган. Ҳўжат
муаллифларининг таъкидлашларича, нолми келтирилган Африкадаги турт давлатда
аскар болалар хизматидан нафакат исёнчилар, балки ҳукумат ҳам фойдаланмоқда.

КАНАДАНИНГ ОКИЛОНА ҚАДАМИ

Душанба кuni Канада Бош вазири Жан Кретъен Киото протоколи
ратификация қилинганлиги тўғрисидаги ҳўжатни имзолади. «Прото-
колни имзолаб биз Канада ва унинг табиати учунгина эмас, келгуси
авлодлар учун ҳам фойдали иш қилдик», — деди Кретъен. Бу билан
Канада атмосферага «иссиқхона эффектининг келтириб чиқараётган
турли чинқиндилар чиқарилишини таъқиллашнинг кўзда тутувчи мазкур
протоколни имзолаган 99-давлат бўлди.

Маълумки, ушбу чинқиндилар туфайли атмосферада «иссиқхона эф-
фекти» юзга келади, бу эса иқлимнинг кескин ўзгаришига сабаб
бўлапти. Бироқ, шу ўринда Канада атроф-муҳитни муҳофаза қилиш
вазирни Дэвид Андерсоннинг «АҚШ ва Россия ушбу протоколни ратифи-
кация қилмас экан, ундан қўзланган мақсадга эришиш гоят қийин
кечади» деган сўзларига қўшилимай бўлмайди.

Шартномага мувофиқ, Канада 2012 йилгача атмосферага зарарли
чинқиндилар чиқаришни 1990 йилги даражага нисбатан 6 фоиз қамайти-
риши керак. Бунга эришиш учун мамлакат газасидан улкан маблаг
сарфлашга тўғри келади, негаки айни дамда ушбу кўрсаткич 1990 йилги
даражадан 20 фоиз кўпдир.

● КАМОЛОТ САРИ

Инсонлар ҳаётда яхши турмуш ва баркамоллик сари интилиб яшабди. Ҳаётда тўғри йўл танлаш, бўш вақтдан унумли фойдаланиш ва орзу-истакларни рўйбга чиқариш инсон баркамоллигида муҳим аҳамият касб этади. Ахир «яшаш учун курашмоқ керак» деган нақл бор, бу сўзларни эса тўғри талқин қилиш керак, «кураш» деганда муштумзўрлик ёки салбий оқибатларни келтириб чиқаришдан кураш тушунилмайди. Аксинча, билим, маънавият ва маърифат билан ижобий натижалар келтирадиган, орзу-истакларни амалга оширишдаги тинимсиз ҳаракат, изланиш ва меҳнатни тушуномқозим. Жамият, давлат, халқ, маҳалла ва оилаларнинг кўрки ва барқарорлигини баркамол бўлган инсонларга сақлаб қолади. Соғлом, жисмонан бақувват, маърифатли, маънавиятли инсон ҳеч қачон ўзига, Ватанига, халқига ва умуман ҳеч кимга зиён етказмайди, шунингдек шуғулланаётган ёки шуғулланмоқчи бўлган касби ва фаолиятини онгли равишда ўзи бошқариб туради. Жисмоний ва маънавий жиҳатдан баркамол инсонлар эл-юрт ва Ватан ҳимояси йўлида ҳар қандай ҳавфга ўзларини қалқон қиладилар.

Сухбатдошимиз — Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратурасининг бўлими назори

Инна Дмитренко ўзининг фаол ҳаракати, изланиши ва меҳнати тўғрисида каратэ-фудоқан спорт секциясини ташкил қилган ва шу билан ёшларнинг жисмоний камолоти-га ўз ҳиссасини қўшмоқда. Сухбат давомида каратэ-фудоқан спорт секциясининг фаолияти билан яқиндан танишиб оламиз.

— Сиз ташкил этган каратэ-фудоқан спорт секцияси қачондан бошлаб фаолият кўрсата бошладилар?

— Каратэ-фудоқан спорт секциясини ташкил қилишнинг оsonликлари бўлмади. Мен жигардан белбоғ сохиби бўлишим учун (спорт устаси номзодлигига) имтиҳон топишдим ва аъъанавий каратэ-фудоқан бўйича инструктор бўлиб ишлаш учун (1 йиллик) тайёрлов курсини муваффақиятли тугатиб, никоҳат ўзимнинг каратэ секциясини инструктор тренер сифатида 2000 йил 22 октябрда ташкил қилдим.

— Спортнинг каратэ-фудоқан тури билан шуғулланишнингизга ким ёки нима сабаби бўлган ва бу йўналишда устозингиз ким?

— Каратэ билан 1990 йилдан бошлаб муҳлис сифатида шуғуллана бошладим. Болалигимда каратэни фильмлардан кўриб ёқтириб қолганман, қизиқишим борган сари ортиб борган. Ҳозир асосий ишимдан кейин мана уч йилдан буюн узлуқсиз каратэ-фудоқан билан шуғулланаман. Менга спортнинг бу йўналишида Тошкентдаги каратэ-фудоқан федерациясининг раиси В. Дейничено устозлик қилгати, шунингдек шу федерациянинг инструктори Тош-

Суратда: И.Дмитренко (юқорида чапдан иккинчи) шогирдлари даврасида

матов Зоҳидни мураббийим деб ҳисоблайман. Каратэ-фудоқанга болалигимдан оқ қизиқиш, соғлом ва жисмонан баркамол бўлиш, шунингдек ўз-ўзимни жисмоний ҳимоя қила олишга интилиш спортнинг бу тури билан шуғулланишимнинг сабаблари десам янглишмайман.

— Эришаётган ютуқ ва муваффақиятларингиз мустақил давлатимиз таракқиётида қандай ўрин эгалламоқда?

— Биз эришаётган ютуқ ва муваффақиятларнинг мамлакатимизни жаҳонга таништиришда ўз улуши бор деб ҳисоблайман. Мен 2001 йил июль ойида Самарқанд шаҳрида бўлиб ўтган аъъанавий каратэ-фудоқан бўйича Республика мусобақаларида 2-урин сохибаси бўлдим. 2001 йил ноябрь ойида жанговар санъатлар фестивалига таклифнома олиб, у ерда ўзимнинг ўқувчиларим ва каратэ-фудоқан федерациясининг инструктори билан муваффақиятли чиқишлар қилдим.

Тренерлик фаолиятим даврида барча мусобақаларда меннинг ўқувчиларим совринли ўринларни эгаллашмоқда. Масалан, шу йил 18 ноябрда Тошкент шаҳри ва Тошкент вилояти бўйича му-

собақалар бўлиб ўтди. Бу мусобақада ўсмирлар ўртасида 1-урин меннинг ўқувчимга насиб этди, шунингдек 2-3-ўринларни кичик ёшдаги ўқувчиларим эгаллашди. Спортнинг биз шуғулланаётган тури бўйича шаҳар чемпионини етиштирганим учун мен диплом билан тақдирландим.

— Сиз шуғулланаётган спортнинг каратэ-фудоқан тури Ўзбекистон фуқаролари, айниқса ёшлар, умуман, инсоният камолотида қандай аҳамиятга эга? Аёллар ва қизларнинг каратэ билан шуғулланишларида ўз муносабатингизни билдирсангиз?

— Мен шуғулланаётган спорт турининг Ўзбекистон фуқаролари, айниқса ёшлар камолотидаги ўрни беқийсдир.

Болалар, ўсмирлар ва ёш аёллар бўш вақтларидан унумли фойдаланиш ва спорт билан шуғулланишга уларга икки томонлама фойда келтиради деб ўйлайман: биринчидан, жисмоний жиҳатдан ривожланишда; иккинчидан, руҳий камолотга етишда. Каратэ ўзида жанговарлик ва меҳр-оқибат фалсафасини муҳассамлаштиради. Спорт билан катта ва ўрта ёшдаги инсонлар шуғулланишлари лозим, асарият инсонлар курсида ўтириб ишлашда. Жисмоний тарбия ва спорт билан шуғулланадиган инсон танасида қон юришуви яхши йўлга қўйилади ва соғлиги мустаҳкамлаб касалликларга қарши иммунитетни кучайди.

Аёллар ва қизларнинг каратэ билан шуғулланишларида ижобий муносабатдаман. Бугунги кун ва замон талаби ўз-ўзини ҳимоя қила олиш экан, аёлларга ва қизларга ҳам бу талаб тегишлидир.

Шуни унутмаслик кераки, каратэ билан шуғулланадиган инсонлар спиритли ичимликлар истеъмол қилмаслиги, ақлан ва жисман соғлом бўлишлари лозим.

Интиланга толе ёр деганларидек, кучли қизиқиш, кучли интилиш, кучли ҳаракат ва меҳнат қилини инсон ҳар қандай орзу-истакларига етади деб ўйлайман.

Каратэ билан шуғулланиш меннинг энг сеvimли машғулотим десам янглишмайман.

Афсуски, мусобақаларда каратэ бўйича қатнашадиган ўсмир

қизлар камчиликини ташкил қилишди.

Ниятим — спортчи қизларнинг сафлари кенгайиб борсин.

Ҳуқуқ тарғиботи ва ташвиқоти билан шуғулланадиган идораларида хизмат қилувчи ходимларнинг барчаси каратэ ёки спортнинг бирор туридан хабардор бўлишлари керак.

Касб тақозоси билан фавқуллода ҳавф тугилиб қолса ва бундай ҳолатларда қонун ҳимоячиси ўзини ҳимоя қилмаса жиноятчининг қурбонига айланиб қолиши мумкин.

Инсоний баркамоллик ўзида соғлиқни, маънавий ва жисмоний камолотни уйғунлаштиради.

Соғлом инсон соғлом фикрлай олади ва дунёвий билимларни, жумладан қонун ва ҳуқуқ асосларини мукамал ўргангани.

Ўзбекистон Республикаси каратэ миллий федерациясининг раиси Н. Нафасов меннинг фаолиятимни юқори баҳолаб, болалар ва ёшлар бўш вақтларида каратэ секцияларида шуғулланиш ва машғулотлар билан банд бўлиши тўғрисида ҳуқуқбузарлик ва жиноятчиликка қўл уришмайди, натижада ёшлар ўртасида содир бўладиган жиноятчилик камазди дея таъкидлади.

Зеро, Ватан таракқиёти ва келажаги баркамол авлод қўлидадир.

— Сўхбатимиз низоҳисиде таклиф ва истакларингиз?

— Ташкил қилган каратэ-фудоқан секциянинг ўқувчилари ва ўзим халқаро мусобақаларда қатнашимиз учун молиявий жиҳатдан қўллаб-қувватловчи хомийларни жалб қилишнинг мақсад қилиб қўйганмиз.

Бизнинг федерация хўжалик ҳисобиде фаолият кўрсатади.

Таклифим Республика Бош прокуратураси муассислигидаги «Қонун ҳимоясида» журнали ва «Ҳуқуқ» газетасида жанговар спорт турларига бағишланган мақолалар бериб берилса. Нашрларда спортга оид рух ташкил этилса ва бу рух остида ҳуқуқни муҳофаза қилувчи идоралар ходимларининг жисмоний тарбияси ва спорт билан шуғулланишлари қандай йўлга қўйлаётгани ёритиб берилса, журнал ва газетда мавзулар хилма-хиллиги таъминланади, шунингдек нашр муҳлисларининг ортиб боришига имкон туғилади деб ҳисоблайман.

Орзуим ва истигим бизнинг Ўзбекистон давлати ҳар жаҳада оқсак таракқиёт қўққларини забт этсин.

Сухбатдош: Г.ҲОЖИБОЕВА,
«HUQUQ» мухбири

● СПОРТ

РОНАЛДО ЕВРОПАДА ЭНГ ЯХШИ

Бразилиялик ҳужумчи Роналдо Европанинг 2002 йилдаги энг яхши футболчиси деб топилди. Жаҳон чемпионати финалида Германия терма жамоаси дарвозасига киритган иккинчи голи ва «Реал» (Мадрид)даги фаолияти бунда халқ қилувчи аҳамиятга эга бўлди.

Роналдо «Франс футбол» журнали таъсис этган «Олтин тўп» совринини иккинчи марта қўлга киритмоқда. Ушбу мукофот сохиби футбол мавзусида қалам тебратувчи европалик бир юз эллиқдан зиёд журналистлар ўртасида сўров ўтказиш йўли билан аниқланади.

2002 йил бразилиялик ҳужумчи учун муваффақиятли кечди. Июньда Германия термажаси қарши майдонга тушиши ва ўз терма жамоасининг бешинчи бор жаҳон кубогини қўлга киритишига муносиб ҳисса қўиши Роналдо фаолиятининг юлдузли онлари ҳисобланади.

Бирок, бунгача ҳаммаси кўнгилдагиде келган эмас. 1997 йили Европада энг яхши деб топилгандан сўнг 1998 йили Францияда ўтказилган жаҳон чемпионатида муваффақиятсизликка учради (ҳа, бразилияликларнинг иккинчи ўриндан ҳам кўнгил тўймайди), ундан кейин жароҳатдан қутулиш учун узок вақт даволанишига тўғри келди. Ўшада кўпчилик Роналдонинг умидини узиб бўлган эди. Бирок у ўзида куч топа олди. Японияда 8 та тўп киритди, хусусан, финал ўйинида иккита.

Уни «Интер» (Милан) «Реал»га 45 млн. доллар эвазига сотган эди. «Реал» учун бу йил 17 ўйинда майдонга туша олди. Аммо европалик журналистлар уни энг яхши деб топишлари учун шунинг ўзи (термадаги фаолияти билан бирга, албатта) киноға қилди.

Ҳадемай Роналдо жаҳоннинг бу йилги энг яхши футболчиси деб топилса керак. Бу йўлда унга франциялик ярим ҳимоячи Зайниддин Зидан ва немис дарвозабони Оливер Кан рақобатчилик қилиши қутулмоқда.

ЎТГАНЛАРНИНГ ОХИРАТИ ОБОД БЎЛСИН!

Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси жамоаси Бош прокуратуранинг фуқароларни қабул қилиш ва аризаларни кўриб чиқиш бўлими прокурори Ш.Бобоевнинг орасида

А. БОБОЕВНИНГ

вафот этганини муносабати билан қўқур таъзия билдиради.

Хоразм вилояти прокуратураси ва вилоят прокуратураси ҳузуридаги солиқ ва валютга оид жиноятларга қарши курашиш бошқармаси жамоалари Қўшқўпир тумани солиқ ва валютга оид жиноятларга қарши курашиш бўлими бошлиғи, 2-даражали юрист

Ғайрат ЮСУПОВНИНГ бевақт вафот этганини муносабати билан марҳумнинг оила аъзоларига ҳамдардлик билдиради.

● ОГОҲЛИК

«ТОВОН ПУЛИ»

талаб қилиш мақсадида ўғирланган бола онаси бағрига қайтарилди

2002 йил 27 ноябрь кун эрталаб соат 10.00 да фуқаро Анна Царанга нотаниш аёл телефон қилди: «Ўғлинг Валерийни ёмон одамлар ўғирлаб, яшириб қўйишди, 6000 АҚШ доллари эвазига қайтариб беришади. Органга хабар қилсанг, ўғлингни ўлдиршади».

А.Царан Ўзбекистон Миллий хавфсизлик хизмати Фаргона вилоят бошқармасига ўғлини қутқариш ва жиноятчиларни жавобгарликка тортишни сўраб мурожаат қилди. Зудлик билан ўтказилган тезкор қидирув тадбирлари натижада уша кўннинг ўзидеки Валерийни ўғирлаган шахслар аниқланиб, бола Фаргона шаҳридаги яшириб қўйилган хонадондан топилиди ва онасига соғ-саломат топширилди.

Болани ўғирлаб, Пул талаб қилишнинг ташкилотчиси — Россия Федерацияси фуқароси Е.Ким ва унинг жиний шериги А.Мамажоновга нисбатан жиноят иши қўзғатилди.

Молдова Республикасининг фуқароси А.Царан тегишли тартибда ҳужжатларини расмийлаштириб, хорижага — Испанияга ишлагани кетишдан аввал, 1993 йилда тутилган ўғли Валерийни Фаргона шаҳрида яшовчи онаси Наталья Цараннинг хонадониде қолдирган эди. Валерий

Фаргона шаҳридаги 4-мактабнинг 2-синфиде ўқирди. Онаси унинг тарбияси учун пул жўнатиб турарди. Испанияда турмушга чиқиб, оила қургандан кейин, ўғлини олиб кетгани Фаргона шаҳрига келди.

Елена Ким, чет элде яшаётган, бой-бадавлат деб ўйлаган А.Цараннинг ўғлини ўғирлаб, яшириб қўйиб «товон пули» ундириш режасини тузди. Шу мақсадда А.Мамажонов билан жиний тил бириктирди. Режага мувофиқ А.Мамажонов Валерий ўқитган мактабга бориб, гўё онасининг олдида элтиб қўймоқчи бўлиб уни никоҳсиз яшаётган бир танишининг уйига яшириб қўйди. Шундан сўнг боланинг онасига пул талаб қилиб, телефон қилди.

Ўзбекистон Республикаси МХХ вилоят бошқармасининг тажрибали тезкор вакиллари болани онасига қайтардилар. Жиноятчилар жиноятни охирига етказишга улгурмасдан ҳибсга олинди. Улар дастлабки терговда айбларига иқдор бўлиб, қўрғазма бера бошлашди.

Ушбу ҳодиса ота-оналарни хўшёрликка, огоҳликка даъват этади.

И.ИБРОХИМОВ,
«HUQUQ» мухбири